

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences
Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Västra piren - från industriområde till hållbar stadsdel

TRANSFORMATION TILL ETT PRODUKTIVT LANDSKAP

Maja Råby och Johanna Sunesson • Självständigt arbete 30 hp • Landskapsarkitektprogrammet

Västra piren - från industriområde till hållbar stadsdel
Transformation till ett produktivt landskap

Västra piren - From Industrial Area to a Sustainable District
Transformation towards a Productive Landscape

Författare: Maja Råby och Johanna Sunesson

Handledare: Nina Vogel, SLU
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Examinator: Gunilla Lindholm, SLU
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Biträdande examinator: Peter Dacke, SLU
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

SLU Sveriges Lantbruksuniversitet
Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och
växtproduktionsvetenskap
Institutionen för landskapsarkitektur, planering
och förvaltning

Kurstitel: master's project in Landscape Architecture
Omfattning: 30 hp
Nivå och fördjupning: A2E
Kurskod: EX0814
Program: Landskapsarkitekturprogrammet

Utgivningsort: Alnarp
Utgivningsår: 2018

Omslagsbild: Maja Råby

Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se>

Alla fotografier som presenteras i uppsatsen är tagna av författarna

Nyckelord: Landskapsarkitektur, hållbar stadsplanering, transformation av
postindustrilla landskap, productive cities, produktivt landskap

Sammanfattning

Frågan om hållbar stadsutveckling är ständigt närvarande i dagens stadsbyggnaddiskussion. Hållbarhet är i sig ett brett och således vagt begrepp och vad som betraktas som hållbar utveckling skiljer sig åt beroende utifrån vilket perspektiv man väljer att betrakta begreppet. I de globala mål som FN tagit fram för hållbar utveckling konstateras att ett holistiskt perspektiv på hållbarhet är nödvändigt. Detta innebär att de olika faktorerna av hållbarhet ska betraktas som jämnt viktiga och att ett mål inte kan uppnås på bekostnad av ett annat. Denna syn har likheter med landskapsperspektivet, som är en holistisk syn på landskap där mänsklig aktivitet och naturliga processer betraktas som jämnt viktiga i landskapet.

Med inspiration från temat för arkitekttävlingen European 2017, *Productive cities*, söker vi konceptualisera hållbarhet utifrån ett landskapsperspektiv i en platsspecifik kontext. Fokusområdet i fråga är Trelleborgs gamla hamnområde, som nu ska omvandlas till en ny stadsdel i enlighet med *Blandstadens* ideal.

Utifrån teori om transformation av postindustriella landskap söker vi principer för hur ett hållbart förhållningssätt till landskapet kan

implementeras på Västra Piren, som utgör en del av den blivande stadsdelen Sjöstaden i Trelleborg. Flexibilitet, resiliens, regenerativ utveckling och representation av landskapselement och funktioner är centrala aspekter i hur vi ser på en hållbar utveckling i Trelleborg.

Vi vill bidra med idéer om hur man möter de olika behoven i en modern multifunktionell stad, tillhandahåller dynamisk stadsutveckling och samtidigt främjar motståndskraft mot klimatfaktorer och de förändrade behoven hos en oförutsägbar framtid. Inspirerade av regenerativa system söker vi ta vara på de möjligheter som ges i landskapet att skapa kedjereaktioner och system som stöttar varandra, samt landskapets förmåga att bidra med kunskap och förståelse. Genom ett medvetet förhållningssätt gentemot representation av landskap undersöker vi hur vi med landskapets hjälp kan sprida kunskap om och öka förståelsen för landskapets processer, och på så generera en attitydförändring gentemot landskap som av många betraktas som nödvändig i fråga om hållbar utveckling.

Abstract

The issue of sustainable urban development is constantly present in the contemporary urban development debate. Sustainability is itself a broad and thus vague concept, and what is considered as sustainable development differs depending on what perspective you choose to adopt. In the global goals set by the UN for sustainable development, it is stated that a holistic perspective on sustainability is necessary. This means that the different factors of sustainability are considered equally important and that one goal can not be achieved at the expense of another. This view has similarities with the landscape perspective, which is a holistic view of landscapes where human activity and natural processes are considered equally important in the landscape. Inspired by the theme of the architecture competition European 2017, Productive cities, we seek to conceptualize sustainability based on a landscape perspective in a site-specific context. The focus area in question is Trelleborg's old port area, which is now being transformed into a new neighborhood in accordance with the ideal of the multifunctional city.

Based on theories about transformation of post industrial landscapes we are seeking principles for conceptualizing and implementing sustainable development at Västra Piren, which is part of the future burrow Sjöstaden in Trelleborg.

Flexibility, resilience, regenerative development and representation of landscape elements and functions are key aspects of how we look at sustainable development in Trelleborg.

We want to contribute with ideas of how to meet the diverse needs of a modern city and provide dynamic urban development and at the same time promote resiliency towards climate factors and the altering needs of an unpredictable future.

Inspired by a regenerative approach we seek to take advantage of the opportunities given in the landscape to create chain reactions and systems that support each other. Through an aware approach towards representation of landscapes, emphasis is placed on how we can, with the help of the landscape, spread knowledge about and enhance understanding of the landscape's processes. The recognition of a landscape's ability to contribute with knowledge and support a general change of attitudes towards sustainability could be a contributing factor in a sustainable future city.

Förord

Under det första året på landskapsarkitektutbildningen på SLU Alnarp genomförde vi ett projektarbete i kursen (*LK0165 Projekt 1-landskap som plan, verklighet och idé*) där vi fick möjlighet att utforska analys- och gestaltungsprocess genom projekt i mindre skala på några på förhand utvalda platser i Trelleborg. Det året, 2013, skaffade vi oss genom studiebesök på plats en översiktlig uppfattning om vilken typ av problematik vi skulle fokusera på i området. En flytt av hamnen var då under diskussion, och trots att våra projekt i den dåvarande kursen inte hade något storskaligt fokus började vi redan då fundera över vad något sådant skulle kunna innebära för stadens utveckling. Vårt första möte med Trelleborg har inspirerat oss att nu, flera år senare och i utbildningens slutskede, arbeta med stadens potential till utveckling.

Vi vill tacka vår handledare, Nina Vogel, som trott på oss och varit tålmodig med oss under den process som detta arbete varit. Vi vill också rikta ett stort tack till vänner och familj som stöttat och uppmuntrat oss under arbetets gång. Ett särskilt tack till Emilia Molin och Sofi Unnersjö som varit till stor hjälp i arbetets slutskede. Sist men inte minst vill vi tacka varandra för gott och ovärderligt samarbete.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Abstract	5
Förord	6
Introduktion och bakgrund	9
Syfte och frågeställningar	12
Mål	13
Avgränsning	14
Genomförande och metod	15
Disposition	17
Struktur	18
Kapitel 1: Hållbarhet i Trelleborg	19
Att conceptualisera hållbarhet	20
Hållbarhetsarbete i praktiken	21
De globala målen	22
Hållbarhetsarbete i Trelleborg	23
Trelleborgs FÖP och vision	24
Identitetsbärare och strategier	25

Kapitel 2 - Viktiga teorier och begrepp	27
Flexibilitet, resiliens och regenerativ utveckling	28
Flexibilitet	29
Resiliens	30
Regenerativ utveckling	32
Attitydförändringar för hållbarhet	34
Representation av landskapets funktioner	35
Transformation av postindustriella landskap	38
Transformationsparadigmer	41
Transformation som metod	43
Processer	43
Material	43
Immateriella aspekter	44
Productive cities - ett koncept för hållbarhet?	45
Landskapsperspektiv och lokalanpassning	47
Materialitet, rumslighet och temporalitet	49

Kapitel 3 - Metod och analys **50**

Kategorisering av data	51
Analys och kritik av Trelleborgs FÖP	52
Kritik mot FÖPen	54
Översvämningsrisk	56
Grönstruktur	57
Metod för upplevelseanalys	58
Upplevelsen av Västra Piren till fots	60
Barriärer och tillgänglighet baserat på platsbesök	66
Intuitiv fotodokumentation från bil	69
Inventering av byggnader	72
Identitet och rumslighet	73
Historiskt arv och identitet	74
Rumslighet och skala	75
Sektion genom Västra Piren	81
Potentiella drivkrafter för transformation	82
Västra Pirens förutsättningar för produktivt landskap	84

Kapitel 4 - Utvecklingsförslag och diskussion **85**

Fas 1 - Tillgängliggöra	86
Fas 2 - Aktivera	88
Fas 3 - Funktionsomvandla	90
Utvärdering av transformationsparadigmer	92
Slutord	93
Fortsatta studier	96

Introduktion och bakgrund

Ett Trelleborg i förändring

Trelleborg är centralort i Trelleborgs kommun, beläget vid kusten i södra Skåne, och Hamnen i Trelleborg är Sveriges näst största, med anor sedan 1500-talet. 2010 kom ett politiskt beslut att flytta befintliga industrier och verksamheter från Trelleborgs hamn österut, där ett nytt industriområde kommer anläggas. Ambitionen är att skapa förutsättningar för en utökad miljöprofilerad hamnindustri, samtidigt som flytten av verksamheterna kommer frigöra ett stort område mark i attraktivt läge nära Trelleborgs centrum, vilket skapar förutsättningar för staden att växa söderut mot vattnet och utveckla en tydligare identitet som kuststad (Kommunstyrelsen, Trelleborg, 2014). Flytten av hamnen i Trelleborg utgör ett intressant

arbetsområde av flera anledningar; omvandlingen från industriområde till levande stadsdel, platsens attraktiva, utsatta och strategiskt viktiga läge samt kommunens vision att profilera sig som attraktiv kuststad.

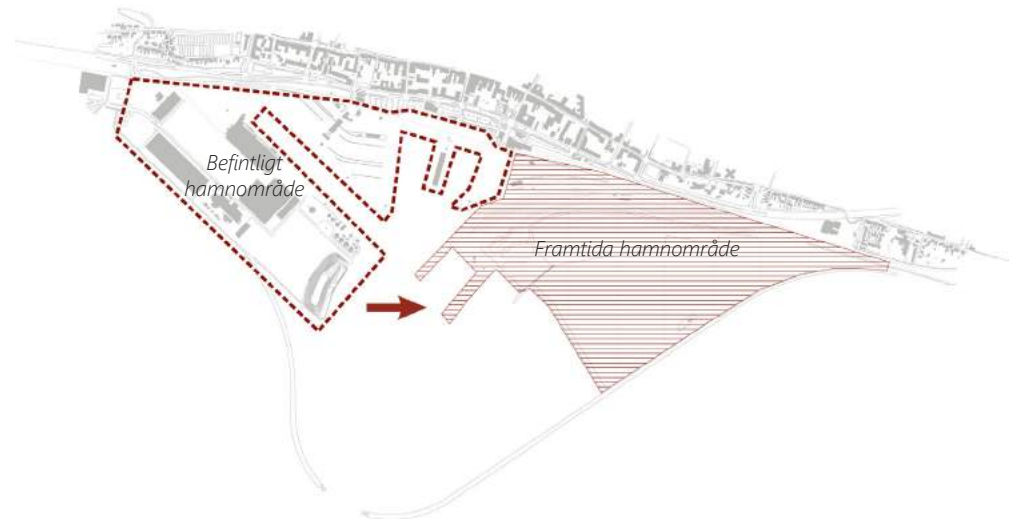
I Trelleborgs fördjupade översiktsplan *Strategier för Trelleborgs Stad 2025* (Kommunstyrelsen, Trelleborg, 2014) beskrivs målet med att skapa en tydligare profil som kuststad som “en av de viktigaste identitetsbärarna för att skapa en framgångskommun med hög livskvalitet och en långsiktig hållbar tillväxt.”, något som hamnen tidigare haft hämmande inverkan på. 2016 beslutades om en ny ringväg och infart till hamnen österifrån som möjliggör reduktion av barriären mellan den befintliga stadsbebyggelsen och havet.

Det tydligaste målet för *Sjöstaden*, som kommunen kallar det gamla hamnområdet, är att det ska bebyggas och utvecklas till en ny tät stadsdel. Med exploatering av redan hårdgjord mark och med den funktionsblandade staden som ideal ska Sjöstaden bidra till Trelleborgs strävan efter en “socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar utveckling.” (Kommunstyrelsen, Trelleborg, 2014).

Idén om den hållbara produktiva staden

När 2017 års European gick av stapeln så var just Trelleborgs hamn ett av flera arbetsområden runt om i hela Europa. European arrangeras vartannat år och är en arkitekttävling för studerande och verksamma arkitekter yngre än 30 år, och temat för tävlingen 2017 var “*Productive Cities*”. I tävlingsprogrammet för

Europas 14 definieras begreppet som en vidareutveckling av *den funktionsblandade staden*. I tävlingen formuleras utmaningar vi står inför i planeringen av våra framtida städer, bland annat beskrivs problemet med att vi i vår strävan efter att skapa funktionsblandade städer systematiskt har exkluderat ett hållbart synsätt kring produktionsekonomin. (European Europe, 2017) Deltagarna uppmanades att komma med idéer för att återinföra och synliggöra hållbara produktionssystem i staden i syfte att förbättra ekonomiska och sociala förutsättningar samt reducera klimatpåverkan.

Identitetsbevarande

Trelleborgs hamn har sedan 1800-talet varit central punkt för transporter och industriell

produktion och har med det en dominerande roll samt stor betydelse för människorna i staden (Kommunstyrelsen Trelleborgs kommun, 2014). Den funktionsväxling som nu sker i och med flytten av hamnen och utbyggnaden av Sjöstaden har stor potential för Trelleborgs framtida utveckling, men kan också innebära en risk för att en stark del av stadens historia och invånarnas identitet kan gå förlorad i den storskaliga exploateringen. I rapporten Slutrapport av regeringsuppdraget till miljö- och kulturmyndigheter om samverkan för att främja en hållbar stadsutveckling som Boverket, Riksantikvarieämbetet, Formas och Arkitekturmuseet utfört, konstaterar de att kulturella värden som till exempel hantverkstraditioner, bebyggelse, besöksmål

och minnen kan öka städers konkurrenskraft, ge upphov till företagande, kulturella näringar, inflyttning och förbättrad livskvalitet. Kulturarv och lokal identitet beskrivs som nära förknippade med varandra; att man genom hänsyn till kulturarv och lokala kulturella aspekter bidrar till stärkt lokal och regional identitet. (Boverket et al., 2011) En stark lokal identitet och tillhörighets känsla har också visats främja ett ansvarsfullt beteende gentemot sin närmiljö och skapa en ansvarskänsla gentemot lokala resurser (Forsyth et al., 2015). I utvecklingen av området anser vi det således vara viktigt att ta hänsyn till platsens etablerade identitet och att bevara karaktärsskapande element, då detta kan härledas till såväl produktivitet som till hållbarhetsaspekter.

Omvandlingen av hamnområdet, från att vara ett otillgängligt industriområde till att bli en attraktiv stadsdel, är dock föga unik för sin tid. Transformation av postindustriella områden är ett rådande fenomen som går att se i många städer över hela världen just nu. I *Beauty redeemed* (2015) har Ellen Braae, genom att granska referensprojekt där tidigare industriella miljöer transformerats, utvecklat ett ramverk för hur liknande platser kan betraktas och utvecklas. Hon menar att en stor del av framtidens stadsbyggande är baserat på omvandling av postindustriella landskap och förståelse för transformationsprocessen är essentiell i skapandet av nya miljöer och bevarande av identitet.

En plats med stor potential

Som vi tidigare nämnt kan en plats kulturella

värden bidra till bland annat ökad konkurrenskraft, ge upphov till företagande och bidra till inflyttning, aspekter som alla har potential att bidra till de målbilder som Trelleborgs kommun uttrycker i sin vision. I relation till att kommunen uttrycker en önskan om att stärka sin identitet som kuststad, och att det är ett stort område som spelat en viktig roll genom Trelleborgs historia, blir kulturella aspekter viktiga att ta hänsyn till i utvecklingen av den nya stadsdelen. Ellen Braaes teorier om transformation av postindustriella områden har stor potential att utgöra ett ramverk i utvecklingen av det gamla hamnområdet, och kan bidra till att stärka såväl hållbarhets- som identitetsaspekter.

Flytten av hamnen öppnar nya möjligheter för Trelleborg och kopplingen till havet blir ett viktigt inslag i arbetet med att profilera sig som

kuststad, samtidigt som närheten till havet innebär utmaningar. Trelleborgs kust är hårt utsatt för väder och vind och problematik relaterat till detta, som stigande havsnivå, översvämningar och erosion, måste tas i beaktning. Vi ser att en förutsättning för exploatering av Västra Piren är att ta fram en strategi för att öka Trelleborgs resiliens inför ett mer extremt klimat. Den storskaliga exploateringen av gamla hamnen ställer stora krav på hur man utformar det nya området för att uppnå visionen om en hållbar stad. Då European med temat *Productive Cities* öppnat för en spännande infallsvinkel på hållbar stadsutveckling samtidigt som flytten av hamnen i Trelleborg utgör ett samtida fenomen i form av omvandling av postindustriellt landskap, utgör det gamla hamnområdet en komplex och intressant plats att utforska i frågan om hållbar stadsutveckling.

Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med projektet är att med inspiration från Europantävlingens tema *Productive cities*, utforska vad begreppet kan ha för betydelse för hållbarhet i landskapet, utveckla ett koncept utifrån vår roll som landskapsarkitekter och med utgångspunkt i diskussionen kring transformation av postindustriella landskap applicera detta i ett utvecklingsförslag för Västra Piren i Trelleborgs gamla hamnområde. I vår roll som landskapsarkitekter ser vi ett ansvar att bidra till att skapa förutsättningar för hållbarhet, både i form av fysiska lösningar i landskapet och i form av att utveckla idéer kring hållbar stadsplanering. Frågorna vi arbetat utifrån är:

Hur kan temat Productive Cities omsättas till ett koncept för hållbar stadsutveckling utifrån ett landskapsperspektiv i en platsspecifik kontext?

På vilket sätt kan produktivt landskap bidra till Trelleborgs vision om hållbar utveckling?

Hur kan transformation som metod bidra till att Västra Piren utvecklas till ett produktivt landskap med stärkt lokal identitet?

Mål

Vi vill med bred blick titta på i vilka avseenden landskapet på Västra piren i Trelleborg har potential att vara hållbart utifrån sina givna förutsättningar, och hur det gamla hamnområdet kan transformeras till en “produktiv “stadsdel utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Vi vill försöka integrera idéerna om ett produktivt landskap i den nya stadsdel som ska växa fram på platsen för den gamla hamnen i Trelleborg och genom teorin om transformation av postindustriella miljöer låta dem fungera som en katalysator för vårt utvecklingsförslag, som ämnar möta kommunens vision om en hållbar stad med stärkt identitet. Med vårt arbete hoppas vi på att kunna bidra till diskussionen om hållbar stadsutveckling i Trelleborg.

Avgränsning

Vi söker svar på vad hållbarhet kan innebära i landskapet genom att teoretiskt studera begreppet hållbarhet och samtida koncept för hållbar stadsbyggnad. Inspirerade av konceptet *Productive Cities* formulerar vi ett koncept för utvecklingen av Sjöstaden i Trelleborg. Ramverket för vår definition av vad ett produktivt landskap är har vi sökt dels genom linsen av vår profession som landskapsarkitekter, utifrån hållbarhetsdiskussionen och globala miljömål samt utifrån platsspecifika förutsättningar som ges i Trelleborgs fördjupade översiktsplan.

Vi tar oss an området genom att konkretisera Ellen Braes teorier om transformation av postindustriella landskap, vilka är centrala för hur omvandlingen av området sker. Vi vill med hjälp av vårt koncept och

Braaes transformationsparadigmer hitta strategier för hållbar stadsbyggnad som bidrar till att möta kommunens vision och en hållbar stad med stärkt identitet.

Kuststad 2025 är ett pågående projekt i Trelleborg där utbyggnaden av den nya stadsdelen Sjöstaden utgör en del. Detta projekt har varit vägledande i vår geografiska avgränsning, men då det är ett väldigt stort område har vi valt att begränsa området ytterligare, till att gälla endast Västra Piren. Även om kringliggande områden vidrörs strukturellt så är det inom ramarna för västra piren som utvecklingsförslaget fokuserar.

Hur trafiken ska lösas i det nya området är en pågående diskussion och planerna på en ny

hamninfart österifrån är kontroversiell och omdebatterad. Vi har valt att inte fördjupa oss i trafikfrågan, utan utgår ifrån de planer som Trelleborgs kommun presenterat för den nya infarten, och som stöds av beslut i kommunfullmäktige.

Detta arbete utförs inte i samarbete med Trelleborgs kommun, men de pågående stadsplaneringsplanerna och Europantävlingen som hölls 2017 har inspirerat oss att arbeta med området. Vi har tagit del av kommunens material men begränsar oss inte till kommunens idéer om vad området ska bli och innehålla utan arbetar fritt inom ramarna för vårt koncept och våra frågeställningar.

Genomförande och metod

Som tidigare nämnt i förordet hade vi beslutat oss för att arbeta med Trelleborgs hamn redan i ett mycket tidigt skede. Inledningsvis ägnade vi oss åt teoretiska studier med fokus på hållbarhet, hållbar stadsplanering och begreppet *Productive cities*, inspirerade av temat för European 2017. När vi sökte öppet efter referenser kring begreppet *Productive cities* och insåg att det var svårt att hitta referenser inom ämnesområdet landskapsarkitektur, ledde det oss in på att med inspiration från *Productive Cities* utarbeta ett eget koncept för hållbar utveckling av Sjöstaden.

Med utgångspunkt i ett landskapsperspektiv, genom linsen av Mason Whites beskrivning av landskapet som en produktiv yta och kopplat till teorier om hållbarhet sökte vi lokalanpassa

vårt koncept för att möta behoven och förutsättningarna i Trelleborg. I lokalanpassningen av konceptet använde vi oss av, av kommunen tillhandahållna dokument.

Den fördjupade översiktsplanen för Trelleborgs stad har utgjort huvuddokument. Vi har läst den för att sätta oss in i kommunens målbilder, hur de ser på hur dessa ska uppnås samt för att ta del av de analyser över förutsättningar som presenteras i dokumentet. Dessa har sedan utgjort underlag för våra egna analyser. Vi har läst den med utgångspunkt i den teori vi presenterat i Kapitel 1 och 2 och betraktar den genom linsen för vårt koncept. Vi har även använt oss av Natur och Kulturmiljöplanen som grund för grönstrukturanalys.

Då platsen vi arbetar med står inför en omvandling från hamnområde till levande stadsdel föll det sig naturligt att vända sig till Braes teorier om transformation av postindustriella landskap vid implementeringen av konceptet. Hennes kategorisering av det hon kallar *data* har utgjort grunden för våra analyser. Insamlandet av material har skett i form av fotodokumentation på plats samt genom upplevelseanalysen *Spatial and experiential thinking*, vilken vi valt ut baserat på James Corners kritik av det tvådimensionella perspektivet. Dessa metoder beskrivs mer ingående i Kapitel 3. Upprepade platsbesök och möten med människor från Trelleborg har varit avgörande för vår förståelse för platsens fysiska och kulturella förutsättningar och historia. De möten vi haft ser vi som berättelser eller “röster från staden”, samtal

med människor med olika roller och anknytning till Trelleborg som fått ingå i vårt insamlade material från platsen och som representerar minnen, drömmar, beskrivit befintliga funktioner och uttryckt tankar om och funderingar inför framtiden.

De vi varit i kontakt med är Annika Hansson, miljöstrateg på Trelleborgs kommun, Charlotte Lindberg, projektledare för *Kuststad 2025*, Jim Leveau, trafik-och säkerhetsschef Trelleborgs Hamn samt Bjaerne Persson, Christian Ottergren och Christer Dahlberg, alla representanter från det oberoende nätverket Hamngruppen som engagerar sig för att hamnen ska utvecklas på Trelleborgarnas villkor.

Samtalet med Annika Hansson var behjälpligt

i fråga om att få en överblick av hur Trelleborg arbetar med hållbar stadsbyggnad och vilka dokument vi skulle vända oss till för att ta reda på mer om kommunens arbete, utmaningar, mål och visioner. Mötet med Charlotte Lindström var behjälpligt i fråga om att få en uppfattning om hur arbetet med det stora utvecklingsprojektet *Kuststad 2025* går till och vad man från projektgruppens sida ser för utmaningar och potentialer, samt utmaningar. Jim Leveau hjälpte oss att få fysiskt tillträde till hamnområdet, gav oss information om hamnens olika funktioner och verksamheter, redogjorde för hamnens historik samt bidrog med berättelser om trelleborgsbarnas relation till hamnen. Den fotografiska dokumentationen från mötet redovisas i kapitel 4. Mötet med Hamngruppen var givande i fråga om att få en

uppfattning om vilka konflikter flytten av hamnen och utbyggnaden av Sjöstaden fört med sig, då detta inte gick att utröna ur det av kommunen tillhandahållna materialet.

Arbetet har förutom redan nämnda aspekter bestått av studioarbete med planskisser och granskning av insamlat material.

Disposition

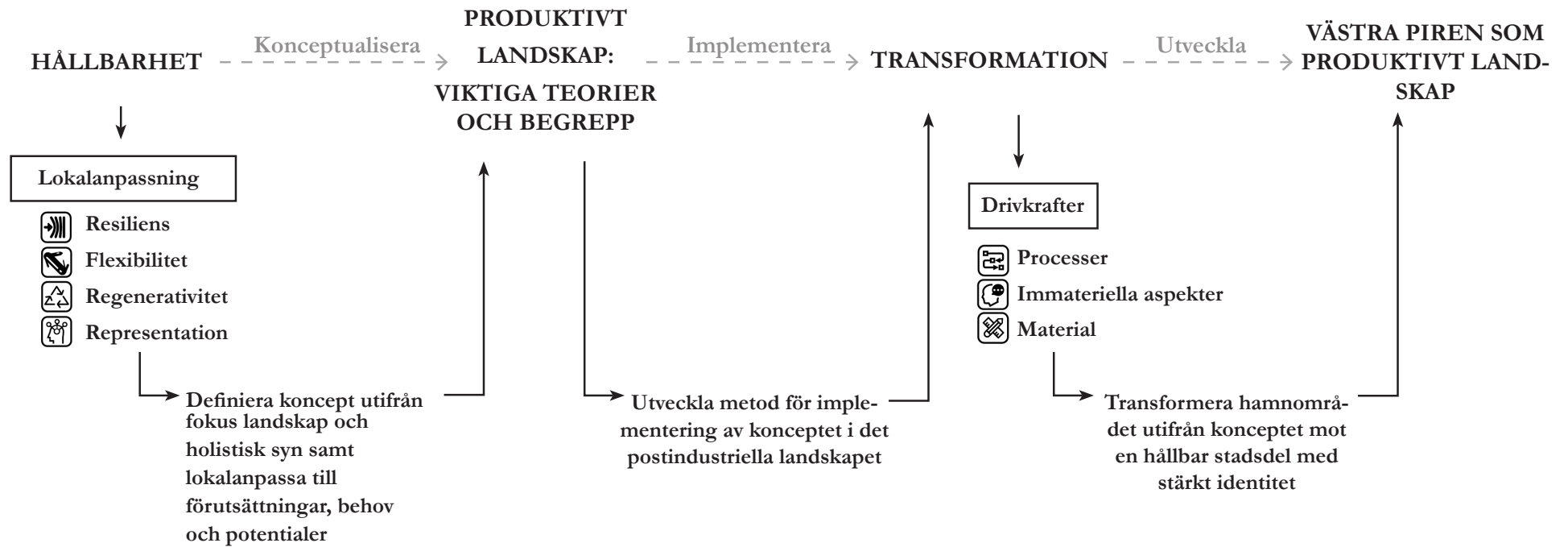
I uppsatsens första kapitel tittar vi närmare på begreppet hållbarhet och, med utgångspunkt i kommunens fördjupade översiktsplan, hur man arbetar med hållbarhet i Trelleborg. I kapitel 2 lyfter vi sedan fram viktiga teorier och begrepp som vi utifrån detta lokaliserat som viktiga, samt presenterar transformation av postindustriella landskap, som utgör vårt angreppssätt i utvecklingen av Västra Piren. .

Kapitel tre utgörs av en fördjupad metodbeskrivning och analysdel. Här analyserar vi kommunens fördjupade översiktsplan i relation till den teori vi presenterat i kap 2 samt presenterar vi de platsanalyser vi gjort och de slutsatser vi dragit från dem. Analyserna behandlar såväl fysiska som immateriella förutsättningar och vi försöker här att

förmedla platsens atmosfär och känsla genom vår fotodokumentation.

I kapitel 4 presenterar vi vårt utvecklingsförslag i tre steg och beskriver de olika transformationsparadigmernas närvaro i de olika faserna. Kapitlet avslutas med en diskussion kring våra frågeställningar och uppslag till fortsatta studier.

Struktur

Kapitel 1

Hållbarhet i Trelleborg

I det här kapitlet tittar vi på begreppet hållbarhet och hur Trelleborgs kommun arbetar i sin strävan efter en hållbar stad. Det för oss in på resiliens, flexibilitet och regenerativ produktion, som alla utgör viktiga aspekter av hållbarhet i Trelleborg, samt hur representation av landskapets system har potential att bidra till attityd-förändringar i hur vi ser på landskap och hur människor förstår och bidrar till hållbarhet. Vi närmar oss sedan konceptet **Productive City**, tittar på olika varianter av detta och frågar oss hur det har potential att bidra som hållbarhetskoncept inom landskapsarkitektur. Vi sammanfattar detta i avsnittet Det produktiva landskapet där vi, utifrån den teori som vi presenterat, formulerar vårt koncept. Vi introducerar sedan Transformation som ett angreppssätt i arbetet med postindustriella miljöer.

Att konceptualisera hållbarhet

Hållbarhet är ett brett och således vagt begrepp och vad som betraktas som hållbar utveckling skiljer sig beroende på vilket perspektiv man väljer att betrakta begreppet utifrån. Därför krävs här en kortare bakgrundsbeskrivning av begreppet, dess inbyggda problematik, samt vad som ligger till grund för arbetet med hållbarhet.

Begreppet *hållbar utveckling* uppstod som en reaktion på de oroande konsekvenser ekonomisk aktivitet visat sig ha på samhälle och miljö och introducerades i en rapport av FN 1987 som nytt utvecklingsparadigm (Pinderhughes 2004, 2). I rapporten, vars officiella namn är *Our common future* men som är mer känd som *Bruntlandrapporten*, definieras hållbar utveckling som “development that meets the needs of the present without

compromising the ability of future generations to meet their own needs” (World Commission on Environment and Development 1987, s.41).

Många försök har gjorts att definiera det tydligare efter 1987. Det som man verkar kunna enas om är att begreppet innefattar såväl sociala och ekonomiska som miljömässiga faktorer, vilket på engelska kallas *the three E's* (economics, environment, equality) (Pindehughes 2004, Wheeler 2004) men beroende på perspektiv flyttas tonvikten i formuleringarna. Trots att diskussionen pågått så länge finns ännu ingen perfekt holistisk definition av begreppet. Bruntlandrapportens definition är fortfarande den mest citerade, trots att även den är föremål för kritik gällande att den är antropocentrisk och att den vaga formuleringen

gör det svårt att utröna vilka behov det är insatserna ska rikta sig till.

Wheeler själv föreslår definitionen “Sustainable development is development that improves the long-term health of human and ecological systems” (Wheeler 2004, 24) som han menar är enkel och processororienterad samtidigt som den betonar det långsiktiga perspektivet. Denna definition kan sägas utgå från ett landskapsperspektiv, då formuleringen uttrycker en jämlikhet mellan människa och natur. Lisa Diedrich beskriver i sin PhD *Translating Harbourscapes* landskapsarkitektur som både en profession och en akademisk disciplin, som betraktar naturliga rumsliga förhållanden och processer som jämställda med mänsklig användning. (Diedrich, 2013)

Hållbarhetsarbete i praktiken

Hur hållbarhet uppnås i praktiken är liksom definitionen av det en svår fråga, då dess omfattning löper över många olika områden och skalor. Vid FN:s konferens i Rio de Janeiro 1992 antogs *Agenda 21*, som är en handlingsplan för att uppnå hållbar utveckling på såväl global och nationell som regional och lokal nivå under det tjugoförsta århundradet. (UNDP, u.å)

I *Agenda 21* blir bredden i begreppet hållbarhet tydlig, vilket kan förklara svårigheten med att hitta en universell definition. Förändring av konsumtionsmönster, skydda och främja människors hälsa, främja hållbar utveckling av boende och bebyggelse, skydd av atmosfären, integrerad syn på planering och hushållning av markresurser, bevara den biologiska mångfalden,

skydd av- och rationell användning av alla slags hav och kustområden, pedagogik och medborgarengagemang (United Nations, 1992) är några för landskapsarkitektur relevanta exempel på hållbarhetsaspekter som tas upp i agendan.

Agenda 21 följdes 2012 upp med en till konferens i Rio de Janeiro. Där lades grunden för *Agenda 2030* som är den nya utvecklingsagendan, antagen i New York 2015. Den stora skillnaden mellan *Agenda 21* och *Agenda 2030* är att man inte skiljer på miljö och utveckling i den senare, utan hållbar utveckling betraktas där utifrån ett holistiskt perspektiv (Svenska FN-förbundet, 2017). I *Agenda 21* betraktas hållbarhet som något som kan uppnås inom olika områden, separerat från varandra, medan hållbarhet i *Agenda 2030* konstateras

uppnås endast genom balans mellan de olika delområdena. Det holistiska perspektivet innebär alltså att de olika grenarna av hållbarhet (ekonomisk, social och miljömässig) inte kan uppnå sina mål på bekostnad av ett annat, utan att framgång krävs inom alla områden eftersom dessa står i direkt relation till varandra (*Agenda 2030* Delegationen, u.å).

Synen på hållbarhet som presenteras i *Agenda 2030* har stora likheter med Diedrichs beskrivning av landskapsperspektivet, som hon menar erbjuder ett övergripande och tvärgående synsätt, som sammankopplar aspekter/frågor som vanligtvis behandlas åtskilda, eftersom de hör till olika fält av specialistkunskap. (Diedrich, 2013)

Naturvårdsverket har tagit fram en skrift som ska vara handledande i arbetet med att nå miljökvalitetsmål och trycker i den på vikten av att arbeta utifrån ett landskapsperspektiv, d.v.s att man genom att arbeta med hela sammanhanget som landskapet utgör, istället för att se komponenterna som oberoende enheter, uppnår en bättre helhet. Handledningen fokuserar i huvudsak på biologisk mångfald och naturmiljö, men Naturvårdsverket uttrycker en förhoppning om att arbetssättet ska kunna inbegripa även andra värden i landskapet. (Naturvårdsverket, 2010)

De globala miljömålen

De Globala målen finns för att möjliggöra samordning av hållbarhetsarbete, baserar sig på *Agenda 2030* och antogs precis som agendan

år 2015. De ersatte då de tidigare målen för hållbarhet på global nivå, *Milleniemalet*, som baserade sig på *Agenda 21* (UNDP, u.å). De Globala målen är de nu gällande hållbarhetsmålen på global nivå, och de speglar den holistiska synen på hållbarhet som presenteras i *Agenda 2030*. Målen kan alltså inte uppnås på bekostnad av varandra, utan betraktas som en helhet där de olika målen är integrerade i varandra, anses som jämlikt viktiga och där uppfyllandet av ett mål banar väg för att uppnå ett annat. De Globala målen består av 17 delmål som alla behandlar någon del av hållbarhet, och flera av målen överlappar varandra. För varje mål finns delmål som speglar FN kommitténs syn på hur dessa mål kan uppnås. (UNDP, 2015) Av de 17 målen som FN formulerat är det särskilt åtta av dem som vi anser oss kunna

påverka inom området för landskapsarkitektur. Dessa är Hälsa och välbefinnande, Utbildning, Hållbar energi, Hållbara städer och samhällen, Hållbar konsumtion och produktion, Bekämpa klimatförändringen, Hav och marina resurser och Ekosystem och biologisk mångfald. (UNDP, u.å)

Det lokala hållbarhetsarbetet grundar sig på de nationella miljömålen, som än så länge baserar sig på den äldre agendan *Agenda 2021*. De nationella miljökvalitetsmålen ska utgöra grunden för den nationella miljöpolitiken, ge en långsiktig målbild för miljöarbetet som utförs och agera vägledning för hela samhällets miljöarbete. (Kommunledningsförvaltningen, 2018)

Trelleborgs miljöstrateg, Annika Hansson (telefonsamtal, 2018-02-20), menar att *Agenda 21* och *Agenda 2030* är jättebra verktyg för att koppla ihop hållbarhet över hela världen, men att de inte innebär något revolutionerande för kommunens del. Om man tittar på de strategier som kommunen redan har så tangerar nästan alla av dem målen i *Agenda 2030* redan, menar hon och lägger till att hållbarhetsfrågor är något man arbetat med länge inom kommunen. Hon lyfter fram vikten av att hållbarhetsarbete lokalanpassas, eftersom förutsättningarna och utmaningarna skiljer sig mycket åt på olika platser såväl nationellt som globalt. Detta görs genom att nationella miljömål tas fram utifrån Globala målen, och utifrån de nationella miljömålen tas sedan i sin tur lokala miljömål fram. De nationella miljömålen refererar i dagsläget till *Agenda 21*, eftersom *Agenda 2030* fortfarande är så pass ny och ännu inte har fått någon lokal anpassning, berättar hon.

Av de lokala miljömål som Trelleborgs kommun tagit fram är fyra av fem antagna i kommunfullmäktige. Dessa är Hav och inlandsvatten i balans, Natur och landsbygd i levande mångfald, Giftfri och god livsmiljö och Globalt ansvarstagande. (Trelleborgs kommun, u.å) Den femte, God bebyggd miljö, har ännu inte påbörjats men arbetet med att ta fram den beräknas inledas under våren 2018 och målsättningen är att ha den klar innan årsskiftet, berättar Hansson. Tills vidare hänvisar man till *Fördjupad Översiktsplan för Trelleborgs Stad 2025* (FÖPen) i frågor som rör God bebyggd miljö, som bland annat samlar många av klimatanpassningsfrågorna (Kommunledningsförvaltningen, 2018), då man menar att FÖPens strategier är tillräckligt detaljerat utformade för att kunna utgöra ett tillfälligt substitut.

Hållbarhetsarbete i Trelleborg

Trelleborgs Kommun arbetar i nuläget med att ta fram ett flertal policies, planer och strategier som berör klimatanpassning. Bland annat en dagvattenpolicy, som förväntas antas i kommunfullmäktige 2018, en grönplan som ska ligga till grund för hur kommunen arbetar med multifunktionella ytor, både ur klimat- och trivselperspektiv, en strategi för energieffektivisering som behandlar hur kommunen kan minska energianvändningen ur både energitekniskt- och beteendeperspektiv samt en revidering av klimatanpassningsplanen från 2013, där den reviderade versionen förväntas antas i juni 2018. (Kommunledningsförvaltningen, 2018)

Trelleborgs FÖP och vision

Här nedan lyfter vi fram aspekter ur Trelleborgs FÖP som relaterar till vår syn på hållbar stadsutveckling och identitet samt hur vi tar med oss dessa aspekter vidare till utvecklings förslaget.

Trelleborgs fördjupade översiktsplan (Kommunstyrelsen Trelleborgs kommun, 2014) fokuserar på markanvändningen i Trelleborg stad fram till år 2025, därav namnet Trelleborg Stad 2025, och ska vara ett strategiskt underlag som möjliggör att beslut som rör den fysiska markanvändningen kan fattas med så mycket kunskap som möjligt. Kommunen vill också i *FÖPen* visa att varje framtida förändring av stadens mark- och vattenanvändning kommer föra staden ett steg närmare en konkretisering av visionen, som lyder "Trelleborg ska vara en framgångskommun

med hög livskvalitet och en långsiktigt hållbar tillväxt".

Dokumentet innehåller vad kommunen kallar *identitetsbärare* kring vilka kommunens målbilder byggs upp, vilka Förutsättningar staden har samt Strategier som ska utgöra en länk mellan målbilder och markanvändning och som ska beskriva vad staden behöver prioritera. Markanvändningen redovisas och man ger exempel på hur markanvändningen och infrastrukturen i centrum kan utvecklas för att möjliggöra centrumförtätning. Slutligen beskriver man de konsekvenser som förslagen ger upphov till och jämför dessa med översiktsplanen från 2010, som de kallar nollalternativet. Sist i *FÖPen* presenteras en bakgrund som beskriver planprocessen och

berättar vad en fördjupad översiktsplan är.

Trelleborgs kommun beskriver fem övergripande målbilder för stadens identitet. Dessa är *Hamnstad möter kuststad*, *Mångsidig stad möter gemensam stad*, *Sydlig stad möter regional stad*, *Vardagsstad möter upplevelsestad*, och *Historisk stad möter framtidsstad*. För dessa presenteras sedan strategier för hur de ska stärkas samt i vilken riktning staden ska utvecklas fram till år 2025. I materialet finns en markanvändningskarta presenterad som ligger till grund för de visioner staden har under perioden fram till år 2025 samt en framtida utblick efter planperioden.

Identitetsbärare och strategier

I kapitlet *Hamnstad möter kuststad* beskrivs visionen om att förstärka den mänskliga förnimmelsen av att Trelleborg ligger vid havet. Det ska vara fysiskt lättillgängligt för alla människor att få havskontakt och “upplevelsen av havet i form av doft, vind och olika vyer ska vara påtagligt i många delar av staden” (Kommunstyrelsen Trelleborg, 2014, s. 8). Denna beskrivs som en av de viktigaste identitetsbärarna. Strategierna fokuserar på omvandlingen av det gamla hamnområdet, resiliens mot översvämningar och stärkt identitet som kuststad. Det senare genom att bygga bort trafikbarriärer, tillgängliggöra strandlinjen och stärka havskontakten i utvecklingen av den nya stadsdelen.

Under rubriken *Mångsidig stad möter gemensam stad* beskrivs sociala aspekter som jämställdhet,

tillgänglighet till offentliga rum och att en hälsosam livsmiljö ska eftersträvas. En tät blandstad med varierade boende- och upplåtelseformer ska bidra till detta, samtidigt som en förtätning innebär att man undviker att exploatera den värdefulla åkermarken som omger staden. Strategierna fokuserar på funktionsblandning, för att åstadkomma hög robusthet och flexibilitet, och omvandling i form av att bebygga lucktomter, omvandla gamla industrimiljöer och genomföra en funktionsomvandling i markanvändningen genom att flytta riskverksamheter utanför stadskärnan. Man lyfter fram det offentliga rummet som viktigt eftersom “det utgör en kuliss för allt liv i staden” (Kommunstyrelsen Trelleborg, 2014, s.45)

I *Sydlig stad möter regional stad* beskrivs en ambition att stärka Trelleborgs roll i ett större sammanhang genom att göra staden tillgänglig. Detta vill man

uppnå genom att förstärka infrastrukturen till staden och genom att skapa attraktiva bytespunkter, och man trycker på att rörelser med hållbara och miljövänliga transportmedel ska främjas. Man framhäver även vikten av inbjudande entréer till staden är viktigt då dessa representerar stadens ansikte utåt, liksom området runt centralstationen, och man vill öka tillgängligheten till olika målpunkter i centrum. Strategierna fokuserar på att lyfta fram vikten av stadens entréer i frågan om stadens identitet och behandlar i övrigt frågor som rör stadens infrastruktur, där fokus ligger på att utveckla kollektivtrafiken, minska biltrafiken på Hamngatan och funktionsoptimera parkeringsplatser.

I målbilden *Vardagslivsstad möter upplevelsestad* förklaras förutsättningar för aktivitet, upplevelser och evenemang vara viktiga aspekter att förbättra i framtidens Trelleborg. Befintliga och nya

offentliga platser och grönområden ska kopplas samman för att skapa nya mötesplatser och sammanhängande grönstråk som uppmuntrar till sociala verksamheter och aktivitet. Strategierna fokuserar på funktionsblandning i form av att samla besöksalstrande vardagsaktiviteter, identitetsskapande element i form av landmärken och resiliens mot översvämning och övergödning genom att tillgängliggöra och skydda ådalarna. Att synliggöra vattnets kretslopp betraktas som värdeskapande. Grönytor, parker och naturområden lyfts fram som viktiga, då de rymmer sociala, rekreativa och ekologiska funktioner. Man konstaterar att gröna miljöer förbättrar blandstaden och att en förutsättning för goda livsvillkor i Trelleborg är att kvalitet, tillgänglighet och närhet till parker och natur måste säkerställas och förbättras och att dess rekreativa värde ökar då man

kan röra sig i långa sammanhängande stråk. Man lyfter också fram vikten av ekosystemtjänster och nämner bland annat "grön" energiproduktion och reduktion av partikelhalter och växthusgaser som viktiga aspekter i förvaltningen av dessa.

I *Historisk stad möter framtidsstad* framhäver man att näringslivet är av största vikt för stadens utveckling, då detta fungerar som katalysator för utveckling på många områden. Att skapa goda livsmiljöer för människor ser man som ett bra underlag för affärslivet och att få företag till Trelleborg som efterfrågar högskoleutbildad arbetskraft ser man som gynnsamt för såväl bostadsmarknad som utbildning och handel. Man trycker också på potentialen att utveckla turismen i kommunen genom att få genomresande att vilja stanna, uppleva och konsumera i staden. Man tänker sig

ett större utbud av kultur och upplevelser och framhäver potentialen i att omvandla och återbruka befintliga historiska strukturer, byggnader, miljöer och mötesplatser. Två av strategierna fokuserar på att utveckla handel och två handlar om utbildning och innovation.

Man lyfter fram att Trelleborgs placering vid havet gynnar vidare utveckling av hållbar energiteknik i olika former. En strategi behandlar det kulturhistoriska arvet: man vill synliggöra stadens historia i stadsrummet och uttrycker att man ska ägna stor varsamhet åt att bevara och inspireras av sina kulturmiljöer, vägsträckningar, landskap och byggnader, och en handlar om hur man ska profitera på historiska miljöer och havskontakt i form av turism. De två senare innehåller både transformations-, identitets- och representationsaspekter.

Kapitel 2

Viktiga teorier och begrepp

I det här kapitlet presenterar vi viktiga teorier och begrepp som legat till grund för utvecklingsförslaget i kapitel 4. Genom översiktsplanen har vi lokaliserat hållbarhetsmål i Trelleborg och därifrån utrönat ett antal nyckelbegrepp för hållbarhet i Trelleborg - flexibilitet, resiliens och regenerativ utveckling. Vi presenterar teorier om att representation av system i landskapet har potential att bidra till en generell attitydförändring gentemot hållbarhet i en framtida stad. En översiktlig presentation av Productive cities som koncept för hållbarhet leder oss in på aspekter rörande lokalanpassning av hållbarhetsåtgärder och vad lokalanpassning innebär utifrån ett landskapsperspektiv. För att närma oss ett förhållningssätt till och en konkretisering av presenterade teorier presenterar vi Ellen Braaes transformationssparadigmer och slutligen hur vi kan använda transformation som metod för att utveckla ett hållbart framtida Trelleborg. Som övergång till kapitel 3 Metod och analys avslutar vi med att presentera Corner och problematiken kring att representera materialitet, temporalitet och rumslighet i landskap.

Flexibilitet, resiliens och regenerativ utveckling

Symbolerna ovan representerar nyckelbegrepp och återkommer i analysen.

Som framgår av hur arbetet med hållbarhet är strukturerat, från global till nationell till regional och lokal nivå, behöver hållbarhetsarbete lokalanpassas, vilket även miljöstrateg Annika Hansson både bekräftar och understryker (telefonsamtal, 2018-02-20). Varje plats har sina unika förutsättningar och behov, vilka man måste förstå för att lokalisera vilka insatser som behövs i hållbarhetsarbetet. För att sätta oss in i de lokala förhållandena har vi vänt oss till av kommunen tillhandahållna dokument, som förklarar och beskriver de utmaningar och möjligheter som kommunen kartlagt för Trelleborg som helhet och även för det gamla hamnområdet specifikt.

I Trelleborgs FÖP formuleras ett antal målbilder för framtidens Trelleborg och strategier för att implementera dessa. Flera av dessa berör hållbarhetsaspekter och utifrån dessa har vi identifierat de strategier som tangerar några av de viktiga nyckelbegrepp som ofta förekommer i diskussionen om hållbarhet. Staden uttrycker en önskan om att bli en funktionsblandad havsnära livsmiljö för människor och andra organismer, utveckling ska ske etappvis med strävan efter hög robusthet och skydd mot översvämningar samt gynna teknisk innovation och hållbara energisystem (Kommunstyrelsen Trelleborg, 2014).

"If Europe's cities, towns and villages are to become more sustainable, an innovative approach is required that will enable a transformation of the existing structure, is more focused on what users want and is better able to cope with unpredictability." (Bergevoet och van Tuilj, 2016. s. 43)"

Flexibilitet

Bergevoet och van Tuilj menar i sin bok *The Flexible City* (2016) att vi måste införa mer flexibel rumslighet och skapa bättre förutsättningar för icke-permanent exploatering för att skapa hållbarhet i våra städer. Genom flexibla planeringsverktyg och rumslig innovation kan vi skapa utrymme för en dynamisk stadsutveckling som är bättre rustad för oförutsägbara framtidsscenarioer. Lokalanpassning, steg-för-steg planering och ständigt reflektiva processutvärderingar är några exempel på aspekter av flexibilitet som författarna menar kan bidra till hållbar stadsutveckling. (Bergevoet och van Tuilj, 2016.)

C.W Thompson skriver i artikeln *Urban Open Space in the 21st Century* (2002) om vikten av ett flexibelt förhållningssätt till planering av offentliga platser i framtida urbana miljöer. Hon behandlar i artikeln frågan om vilka sociala och rumsliga konsekvenser

nya levnadssätt, värdesystem och attityder gentemot hållbarhet kan få och vilka modeller för framtida stadsliv dessa kräver. Att planera för oprogrammerade så kallade "loose-fit"- landskap i staden som får utvecklas dynamiskt över tid kan bidra till både social och ekologisk hållbarhet. Hon ser en potential i "övergivna" ytor i staden för att skapa ett nätverk av offentliga platser som är dynamiska i fråga om både estetik och ekologisk status. (Thompson, 2002).

Thomson menar att en flexibel approach till landskapets förändring över tid kan skapa offentliga miljöer som bjuder in och är brukbara för den enskilde individen oavsett behov och att oprogrammerade ytor ofta har större potential för fler typer av aktiviteter och ett större kulturellt inkluderande än en kraftigt programmerad yta, och att detta är en kvalitet som verkar för att fler människor kan identifiera sig med platsen i fråga. Hon förklarar att ytor som lämnas

"Intelligent landscapes of the future may allow us to enjoy and make diverse use of our urban streets and squares in ways that are personally satisfying in a pluralist society, but we shall still need spaces where we can engage with natural processes, where we can intervene and change the landscape, and where we can watch things grow." (Thompson, 2002, s.70)

oprogrammerade utan större inverkan på dess form, också kan verka för att sprida kunskap om och intresse för naturliga processer i landskapet, genom att tillåtas vara experimentella ytor för flexibel användning som kan förändras över tid och samtidigt vara mångfunktionella platser där biologisk komplexitet och mänskliga sociala och funktionella behov tillgodoses.

Vi ser här att flexibilitet kan bidra till offentliga miljöer som är brukbara och inkluderande för flera olika behov och människor och således har stor potential att möta det diversa behoven i Blandstaden, där många intressen och funktioner ska samsas på liten yta. Dynamiken som en flexibel rumslighet för med sig möjliggör även att anpassa stadens utveckling efter de framtida behov som vi idag omöjligt kan förutse, vilket skapar förutsättningar för hållbarhet både i nutid och på sikt. Därav blir även flexibel användning en viktig faktor för hållbarhet i det urbana landskapet.

Resiliens

Ett sätt att skapa motståndskraft i en urban miljö är att utöka förmågan till återhämtning och anpassning till förändrade förutsättningar vilket ofta benämns som resiliens. Ofta används resiliens i sammanhang där man talar om strävan efter att skapa klimatanpassade städer som har förmågan att motstå olika typer av drastiska klimatrelaterade förändringar och naturkatastrofer. FNs underorgan UNISDR (United Nations Office for Disaster Risk Reduction) beskriver begreppet resiliens som “the ability of a system, community or society exposed to hazards to resist, absorb, accommodate to and recover from the effects of a hazard in a timely and efficient manner, including the preservation and restoration of its essential basic structures and functions” (UNISDR, 2009, s.24). En stad som är väl rustad att hantera, anpassa och återhämta sig från de lokala klimatmässiga extremerna även i en oförutsägbart framtid kan betraktas som en klimatrezilient stad.

Att vattnets krafter är starka blir tydligt när vågorna slår mot Västra pirens vågbrytare.

I Trelleborgs fall innebär det låglänta läget mellan högklassig jordbruksmark och havet att staden behöver vara motståndskraftig mot väder, vind och stigande havsnivå och även mot övergödning, då näringsläckage från jordbruket skapar stora problem i sjöar, vattendrag och den marina miljön (Kommunstyrelsen Trelleborg, 2014).

Staden ska genomgå en stor förändring och kommunen återkommer ständigt till att de vill stärka stadens status som kuststad (ibid.). I detta sammanhang blir det även relevant med resiliens i fråga om sociala aspekter som rör stadens identitet, något som behandlas i *Resilient Sustainable Cities - A Future* (Elmqvist et al. 2014). Där definieras begreppet resiliens som “The capacity of a system to absorb disturbance and reorganize while undergoing change so as still to retain essentially

the same function, structure and feedbacks, and therefore identity, i.e. capacity to change in order to maintain the same identity” (ibid., s.20). De menar att begreppet i en urban kontext omfattar ett komplext nätverk av urbana system som berör såväl sociala och ekonomiska som ekologiska aspekter. Anpassning och omvandling av dessa system är essentiellt för ett upprätthållande av en resilient urban miljö(ibid).

Även Bergevoet och van Tuilj talar om vikten av resilienta urbana strukturer, som det flexibla förhållningssättet till planering understödjer. De menar att immateriella aspekter, lika väl som den byggda miljön, behöver vara resilienta inför framtida förändringar och yttre påtryckningar. (Bergevoet och van Tuilj, 2016).

The capacity of a system to absorb disturbance and reorganize while undergoing change so as still to retain essentially the same function, structure and feedbacks, and therefore identity, i.e. capacity to change in order to maintain the same identity” (Elmqvist et al, 2014, s.20).

Regenerativ utveckling

Resiliens mot övergödning bygger på att den mänskliga aktiviteten sker i symbios med naturliga system i landskapet och att utvecklingen sker på ett sätt som är fördelaktigt för båda, dvs. regenerativt.

Regenerativ design och utveckling söker vara ett allomfattande koncept där mänsklig aktivitet i symbios med naturliga system i landskapet utvecklas tillsammans på ett sätt som är fördelaktigt för båda, vilket Pamela Mang och Bill Reed beskriver i artikeln *Regenerative Development and Design*:

“Advocates of a regenerative approach to the built environment believe that a much more comprehensive, deeply integrated, and whole-systems approach is needed. They propose that

eco-efficient design technologies and strategies be integrated with an ecologically based approach that reverses the degeneration of both the earth’s natural systems and the human systems that inhabit them.” (Mang, Reed, 2013, s. 9) De menar att hållbarhet ofta diskuteras utifrån aspekter som förespråkar ett ansvarstagande förhållningssätt till resursförbrukning och avfallshantering, en minimering av mänsklig påverkan på naturliga system, och att ett regenerativt angreppssätt innebär just att skapa system där människan är en aktiv del av och även en tillgång för ett fungerande ekosystem.

Mang och Reed talar om att en attitydförändring gentemot landskapet är nödvändig i fråga om hållbar utveckling. De menar att en sådan attitydförändring involverar en djupare förståelse

för- och mer kunskap om levande system och därigenom förståelse för hur vår mänskliga aktivitet kan harmonisera med dessa, samt skapar förmågan att se på landskapet som system av energier eller processer snarare än objekt.

“Learning how to apply a regenerative approach begins not with a change of techniques but rather with a change of mind - a new way of thinking about how we plan, design, construct, and operate our built environment” (Haggard et al, 2006, s.21)

En liknande definition av regenerativ design presenteras av Herbert Girardet i boken *Creating Regenerative Cities*. Han menar att vi måste hitta sätt att få världens urbana befolkning att börja skapa regenerativa urbana system för produktion, konsumtion, transport och konstruktion och att regenerativ utveckling är att ta hållbarhetskonceptet ett steg längre; att vi måste ge någonting tillbaka till de ekosystem som försörjer oss (Girardet, 2015).

Regenerativ utveckling kan alltså innebära system i den byggda miljön som stöttar varandra, men handlar också om hur vi förstår landskapet och vilka förutsättningar vi har att fatta beslut och utföra handlingar som har en regenerativ inverkan på vår miljö.

“We need to find ways of initiating: an environmentally enhancing, restorative relationship between cities and the natural systems they depend on; the mainstreaming of efficient, renewable energy systems for human settlements across the world; and new lifestyle choices and economic opportunities which will encourage people to participate in this transformation process.” (Girardet, 2015, s.2)

Attitydförändringar för hållbarhet

Som vi nämnt i avsnittet ovan kan en regenerativ design av det urbana landskapet bidra till att öka förståelsen för mänsklig påverkan av naturliga system, och på så sätt främja ett ansvarstagande förhållningssätt till resursförbrukning och mänsklig påverkan på naturliga system. Att denna attitydförändring gentemot landskapet är central i fråga om hållbar utveckling är återkommande hos flera författare (Thompson, 2002, Mang, Reed, 2013, Thayer 1994, Nassauer, 1995).

Även i Globala målen förekommer formuleringar som betonar vikten av att medvetandegöra människor i syfte att generera hållbar utveckling. Ett av delmålen under Mål 13 (Bekämpa klimatförändringen) i *Agenda 2030* är "Förbättra utbildningen, medvetenheten och

den mänskliga och institutionella kapaciteten vad gäller begränsning av klimatförändringarna, klimatanpassning, begränsning av klimatförändringarnas konsekvenser samt tidig varning."(UNDP, u.å). En viktig aspekt i hållbarhetsarbetet i global, nationell, regional och lokal skala är alltså att arbeta med immateriella värden som består av människors kunskap och värderingar, vår syn på framtiden och på konsekvenserna av våra handlingar.

I artikeln *Dimensions of Landscape Stewardship across Europe: Landscape Values, Place Attachment, Awareness, and Personal Responsibility* (García-Martín et al. 2018) redogör författarna för forskningsresultat som pekar på att upplevelser av och känsla av kontext på en plats i stor utsträckning påverkar

"Our contingency tables indicate that levels of attachment, awareness, and responsibility increase with perception of landscape values, underscoring how experiential engagement with the landscape and ascription of meaning to one's local place can contribute to commitment towards landscape stewardship." (García-Martín et al. 2018, s. 13)

hur ansvarstagande människor är gentemot sin närmiljö ur ett hållbarhetsperspektiv. De påpekar också vikten av undervisning och kunskapsförmedling kring miljöaspekter både i form av överföring av kännedom om hur man bibehåller och bevarar lokala tillgångar men också i en bredare kontext som omfattar global miljöproblematik.

Representation av landskapets funktioner

"Transparency - the ability to see into and understand the inner workings of a landscape - is an absolutely essential ingredient to sustainability." (Thayer, 1994, s.310).

Kunskap och identitet betraktas som nämnt som viktiga aspekter i vår uppfattning av och relation till landskapet. Precis som Mang och Reed (2013), som vi presenterat i avsnittet Regenerativ utveckling, skriver Thayer (1994) och Nassauer (1995) om att en attitydförändring gentemot landskapet är nödvändig. De menar att vi genom utformningen av landskapet sprida kunskap om dess funktioner kan på sikt bidra till att förändra vår kulturella uppfattning av landskap och öka förståelsen för hållbarhetsfrågor. (Thayer, 2002, 1994, Nassauer 1995)

Robert Thayer beskriver i *Three Dimensions of Meaning* (Thayer, 1994) begreppen topophilia, technophilia och technophobia som människans olika kulturella uppfattningar kring funktionalitet

i landskapet. Det förstnämnda knyter an till "det naturliga", orörda och de positiva associationer det ger. Technophilia är attityden till av människan skapade objekt (ett exempel som ges är vindkraftverk) som genom det faktum att de framkallar en produkt som människor ser som "ren" och miljövänlig anses vara ett positivt inslag trots att de estetiskt skiljer sig från "naturliga" element. Technophobia är den negativa attityd som människoskapade objekt framkallar hos människor då de symboliserar något som negativt inverkar på det "naturliga" landskapet. Dessa attityder menar Thayer är kulturella konstruktioner och därmed föränderliga.

I *Gray World, Green Heart* (1994) beskriver Thayer att målet med ett hållbart landskap är just transformationen av den kulturella uppfattningen, som han menar kan bidra till en ny form av moral som leder till mer hållbara prioriteringar. Han understryker vikten av att acceptera hållbar teknologi som en del av landskapet, då technophobia ofta leder till att vi försöker kamouflera det som av människan uppfattas som negativa inslag i omgivningen, vilket i sin tur bidrar till en okunskap om både både hållbara och icke hållbara system. Om vi undviker att konfronteras med vår egen verklighet är det svårare att förändra de strukturer och beteendemönster som är nödvändiga i en hållbar framtid, menar han, och understryker landskapets pedagogiska förmåga.

Precis som Thayer menar Joan Iverson Nassauer(1995) i *Messy Ecosystems, Orderly Frames* att vårt sätt att se på landskap är kulturellt betingat och att vi behöver förändra dessa uppfattningar för att kunna skapa en hållbar värld. Nassauer fokuserar på diskrepansen mellan hållbara ekosystem och vår generella uppfattning av vad som är vackra landskap. Ett välmående våtmarkslandskap eller ett snårigt skogsparti med hög biologisk mångfald kan ses som negativa inslag i naturen när det inte finns kunskap om vad hur dessa system verkar. För att bidra till en förändrad syn och skapa kunskap om betydelsefulla ekosystem kan vi använda gestaltning och design som ett verktyg för kulturellt tillgängliggörande av högre ekologiska värden.

Hon menar att man genom att kombinera vad människor associerar till som vackert eller betydelsefullt i landskapet med representation av ekologiska funktioner, kan skapa engagemang och förståelse för hållbara ekosystem och bidra till att på sikt förändra vår syn på landskap.

“We know how to see ecological quality only through our cultural lenses, and through those cultural lenses, it may not look like nature. Nature has come to be identified with pictorial conventions of the picturesque, a cultural not ecological concept.” (Nassauer, 1995, s. 197)

Genom att återanvända naturens formspråk i designen av andra element kan man skapa igenkänning som i sin tur kan bidra till engagemang.

Nassauer och Thayer menar båda att hållbara system i landskapet måste synliggöras för att skapa medvetenhet om människans inverkan på sin omgivning och en förståelse för nödvändiga attitydförändringar. I slutändan handlar de attitydförändringar som Iverson och Nassauer hävdar är nödvändiga om vår egen framtida existens. I en hållbar stad bör förutsättningar för att bidra till sådana attitydförändringar finnas och både ekologiska och teknologiska system bör synliggöras så att information om dess funktioner tillgängliggörs.

Nassauer menar att vi måste låta funktion och uttryck mötas i utformningen av landskap. Att vi genom att locka med det kulturellt ansett som vackra medan funktionen samtidigt representeras på ett tydligt sätt, kan förändra hur människor ser på landskap. Det är eftersträvänsvärt att nå

en punkt där vetenskap och kultur kan mötas i landskapet och ändå betraktas som estetiskt tilltalande. (Nassauer, 1995).

En utbredd kunskap om, och en stark kulturell anknytning till, människans närmiljö är alltså viktig för det lokala hållbarhetsarbetet, och ett synliggörande av hållbara system i landskapet kan bidra till att sprida sådan kunskap.

"The difference between the scientific concept of ecology and the cultural concept of ecology and the cultural concept of nature, the difference between function and appearance, demonstrates that applied landscape ecology is essentially a design problem." (Nassauer, 1995, s. 197)

System som bidrar till stadens hållbarhet tenderar att betraktas som störande inslag. Genom att integrera dem i utformningen av stadsrummet kan man öka förståelsen för landskapets funktioner.

Transformation av postindustriella landskap

Att hamnen flyttas och de ytor som frigörs exploateras för annat bruk innebär att den har stora likheter med andra platser runtom i Europa som Braae skriver om i boken *Beauty Redeemed - recycling post-industrial landscapes* (2015). Detta fenomen väcker tankar om hur dessa platser ska användas om de inte längre ska innehålla industriell produktion på samma sätt som tidigare. Braae ställer frågan hur vi utifrån ett rumsligt och estetiskt perspektiv kan förstå postindustriella landskap och utifrån ett designperspektiv hitta sätt att återanvända dessa. Hon menar att vi bör se möjligheten att förändra vår syn på resursanvändning och kulturarv och att en förståelse för de pågående processerna av landskap i transformation kan bidra till stärkt identitet och hållbarhet.

Stärkt identitet som kuststad är något som kommunen uttrycker som centralt i utvecklingen av Sjöstaden (Kommunstyrelsen Trelleborgs kommun, 2014) och är något som även nämns i relation till hållbarhetsaspekter då en stark lokal identitet och tillhörighetskänsla har visats främja ett ansvarsfullt beteende gentemot sin närmiljö och skapa en ansvarskänsla gentemot lokala resurser (Forsyth et al., 2015, Wheeler 2004).

I *Green Urbanism* poängterar Timothy Beatley (2000) att återanvändning av byggnader där det finns möjlighet är en viktig hållbarhetsaspekt både ur energisynpunkt och för att bevara urban karaktär och textur. Som exempel från Trelleborg kan Garvaregården och Ångkvarnen nämnas, som gått från fabriksverksamhet respektive sädesmagasin till

att idag, med ett renoverat inre, inhysa till exempel café, utställningslokaler och kommunens antikvarie respektive restaurang, hotell, kontor, tandläkare och turistbyrå (Trelleborgs kommun, 2013). I Trelleborg kommer rådande stadsbyggnadsplaner innebära att ett antal industribyggnader inte längre kommer att behålla sin befintliga funktion, vilket väcker frågan om möjlighet till återanvändning.

Postindustriella miljöer väcker lätt tankar om den mänskliga påverkan på landskapet och den ohållbara användning av naturresurser som dominerat sedan industrialiseringen. En av Braaes teser om transformation är att återanvändning av vad som redan finns på plats är ett led i hållbar utveckling, då det förbrukar mindre resurser och samtidigt ger möjlighet till reflektion över resursanvändning. I *Beauty Redeemed* (2015) förklarar Ellen Braae relationen mellan transformation av postindustriella landskap och hållbarhet. Hon understryker det resurseffektiva i att återanvända sådant som redan finns på plats, och lyfter fram problematiken med att det normala förfarandet idag är att riva och bygga nytt, efter som det är billigare.

En annan av Braaes teser är att postindustriella miljöer i förfall utmanar vår syn på vad som är kulturellt bevarandevärt och har potential att skapa nya former av kulturarv där bevarande, återanvändning och transformation kan ske samtidigt. Braae menar att en postindustriell miljö är mer än ett vittrande landskap, den berättar om platsens historia, omkringliggande landskapets naturresurser, lokala mänskliga förhållanden och vår syn på framtiden, aspekter av postindustrialism som även Louise Loures (2008) beskriver i artikeln *Industrial Heritage: the past in the future of the city*. Han lyfter att postindustriella områden spelar en central roll i vår moderna historia men att de trots det inte betraktas som kulturellt bevaransvärda idag, och att industriellt kulturarv borde ses som en resurs som kan bidra både till identitetsskapande och till att

höja stadens kulturella dimension (Loures, 2008). Att ta tillvara på platsens identitet och ge den nytt liv kan således betraktas som en viktig aspekt av transformation.

“Post-industrial urban landscapes and industrial leavings are cultural heritage. They belong to the recent past, and we will perhaps find some parts worthy of preservation in the classical sense. The questions and the challenges in regarding industrial leavings as cultural heritage lie in determining what social, spacial, aesthetic and culture-historical values we can create out of each individual site and every context.”
(Braae, 2015, s. 76)

Braae hävdar, precis som källorna vi redogör för i avsnittet Attitydförändring för hållbarhet, att det finns ett behov av att förändra vår kulturella uppfattning av landskap och sluta se på “naturligt” och “urbant” som skilda ting (Braae, 2015). Staden, och landskapet den positionerar sig i, består av flöden som är del i en större sammanhängande helhet och den urbana miljön kan betraktas som ett ekosystem i sig. Postindustriella miljöer har på grund av sitt ofta strategiska läge potential för förstärkta flöden genom infrastruktur kopplat till vatten samt för biodiversitet.

Bergevoet och van Tuijl hävdar att återanvändning av befintliga strukturer i landskapet är en viktig del i deras vision om flexibilitet i urbana miljöer och därigenom för hållbarhet.

Vårt sätt att visa upp principerna för vårt koncept inspireras av Braaes beskrivning av hur initierandet av transformation sker stegvis, där det första steget handlar om att tillgängliggöra, det andra om att ge nytt liv och det tredje om att hitta nya användningsområden, samt av Bergevoet & van Tuijls (2016) beskrivning av flexibel planering som sker stegvis, som innebär att framtida situationer utvecklas utifrån den rådande situationens karaktär.

“If buildings or parts of buildings can be preserved during transformation projects, with temporary, semi-permanent and new buildings being added, this can lead to an urban fabric with a greater diversity in the types of buildings and in forms of usage.” (Bergevoet och van Tuijl, 2016 s.52)

Transformationsparadigmer

Kunskap om processerna bakom transformation av postindustriella miljöer skapar ett nytt förhållningssätt till design. Transformation är en typ av omvandling av landskapet som innebär olika typer av relationella kopplingar mellan “då” och “nu”, mellan “någonting” och “någonting annat”. Braae teoretiserar transformationsprocessen genom att dela in olika sätt att se på tid i förhållande till förändring av postindustriella landskap. Förändringen utgår ifrån en eller flera av ovan nämnda “data” där en eller flera kan ha särskild tyngd som drivande kraft. Genom hänvisningar till olika referensprojekt beskriver hon fyra olika typologier av transformation där förhållandet till dåtid, nutid och framtid påverkar hur designprocessen ser ut; *Difference transformation*,

Continuity transformation, *Cultivation transformation* och *Optimisation transformation*. (Braae, 2015)

Difference transformation

Difference transformation innebär en distinkt separation av då och nu, av befintligt och nytt. Det befintliga markeras och framhävs med hjälp av nya tillägg som skapar en tydlig distinktion mellan olika tidsepoker. Kontrasten mellan det “nya” och det “gamla” skapar en monumentalisering av de befintliga elementen och bidrar till ett historiskt berättande.

Continuity transformation

Genom *Continuity transformation* tolkas och omkodas de befintliga elementen och deras uttryck genom tillägg eller bearbetning. Vördsnaden för det “gamla” ligger inte i att konservera och framhäva objektet i sin befintliga form i lika stor utsträckning som i difference transformation utan snarare att synliggöra ursprunglig funktion, idé, material eller uttryck genom en samtida tolkning. Ett exempel som Braae refererar till är trädplanteringarna i Parc aux Angélique i Bordeaux där rader av trädplanteringar speglar historiska byggnaders fotavtryck och där trädens succession över tid skapar en struktur som berättar om en tidigare existerande stadsstruktur.

Cultivation transformation

Cultivation transformation innebär, precis som *Difference transformation*, bearbetning av material, uttryck och ursprungsfunktion men skiljer sig genom ett huvudfokus på hur dessa ändrar karaktär över tid. Genom att värdesätta det oförutsägbara i förändringsprocessen lämnas resultatet av transformationen öppet. I transformationsprocessen välkomnar man tidens gilla gång som en påverkande faktor och utvärderar ständigt oförutsedda skeenden som kan uppstå och anpassar design och funktion till situationen efter hand. Braae beskriver det som att “tänka med materialen istället för emot dom” och med materialen menar hon både fysiska material men också hur vi upplever och använder dom (ibid.).

Optimisation transformation

Optimisation transformation innebär att essensen av en byggnad eller plats existerar oberoende av tid och transformationsprocessen enligt optimisation transformation innebär att porträttera essens och funktion i en optimerad form. Ett exempel Braae nämner är restaureringen av floden Emscher i Tyskland, som under en period av tung industriverksamhet i området varit kraftigt förorenad, där man sanerat och återskapat det som av biologer definierats som flodens “naturliga ideal”. Braae menar att det inte ligger något motsägelsefullt i att använda modern teknologi baserat på andra paradigmer i transformationsprocessen om resultatet blir en produkt med optimerad ursprungsfunktion.

“Cultivation oriented transformation makes creative use of knowledge about the processes of the materials and the place.” (Braae, 2015, s. 300).

Transformation som metod

Symbolerna ovan representerar drivkrafter för transformation och återkommer i analysen.

Eftersom utgångspunkten i transformativ design inte är ett blankt papper, vi har en given plats och givna material som vi måste förhålla oss till, förutsätter en lyckad transformation en analys över de befintliga förutsättningarna. Som tidigare nämnt kategoriserar Braae in transformation i fyra olika paradigmer, där varje paradigm innebär olika sätt att förhålla sig till tid i transformationsprocessen. De drivande krafterna bakom designprocesserna i de olika referensprojekten av transformation Braae nämner delas upp i tre kategorier av vad som benämns som “data”: materials, processes och immaterial aspects. Genom att förstå innebörden av dessa data kan vi försöka förstå essensen av objektets ursprungliga funktion och form samt hur dessa påverkar hur transformationen utvecklas och implementeras (Braae, 2015).

Under vår granskning och analys av Trelleborg och Västra piren har vi utgått från Braaes kategorisering av data för att identifiera potentiella drivande krafter i transformationen av Västra piren.

Processer

Processer omfattas dels av kedjan av praktikrelaterade processer som leder mellan idé och praktiskt utförande, insamlandet av information, platsanalyser, empiriska data och kartläggningar men även olika mekanismer, befintliga flöden och ekologiska samband. Den huvudsakliga analysen av processer har gjorts genom en granskning av kommunens Fördjupade översiktsplan där problematik relaterad till naturbundna cykler samt planerade samhällsprocesser redogörs för.

Material

Material beskrivs som både fysiska material och strukturer. Det kan vara en byggnad, en flodmynning, en ruin, en byggnadstypologi eller rena byggnads- eller växtmaterial som några exempel. För att undersöka material har vi fokuserat på materialitet och textur på Västra piren, vilka vi vid upprepade platsebesök dokumenterat genom fotografi. Vi har även dokumenterat den befintliga byggnadsstrukturen med fotografier, och med hjälp av material från kommunen gjort en kartläggning över byggnadernas ursprungliga och nuvarande funktion samt befintligt skick.

Immateriella aspekter

De icke fysiska, “osynliga” kulturella aspekter som till exempel minnen, kunskap och identitet är vad Braae benämner som immateriella aspekter av ett landskap. Att möta människor med anknytning till Trelleborg och Trelleborgs hamn har för oss varit ett sätt att dokumentera sådana aspekter. Från det material som vi fått tillgång till från kommunen har också gått att utläsa offentliga framtidsvisioner gällande identitet och målbilder, även dessa kan kategoriseras som en form av immateriella aspekter. Resultatet av dokumentationen genom upplevelseanalysen *Spatial and experimental thinking* positionerar sig i gränslandet mellan processes och immateriella aspekter, då den uppmärksammar faktorer som både relaterar till

naturbundna cykler och subjektiva upplevelser. De upprepade platsbesöken har i kombination med upplevelseanalysen varit viktiga i undersökandet av fysiska förutsättningar på platsen samt för att få ett grepp om skalan

Productive cities - ett koncept för hållbarhet?

Uppmärksammandet av klimatförändringar och kopplingen till de fossilbränsle drivna teknologier som urbaniseringen sedan 1800-talet har samexisterat med, har lett till utvecklingen av begrepp som till exempel hållbar utveckling, som svar på miljökonsekvenser kopplade till stadsutvecklingsstrategier och tillväxt-policies (Bayulken, 2016). *Productive cities* är ett av flera samtida koncept inom dagens stadsplanering som söker conceptualisera begreppet hållbar stadsutveckling, men definitionen av konceptet är inte självklar. Det benämns i flera olika sammanhang som ett koncept för hållbar stadsutveckling inom olika sektorer och en entydig definition har visat sig svår att finna.

I *Productive Cities - Opportunity in a Changing Economy* (2013) handlar Productive Cities främst om att minskade fysiska avstånd i triangelförhållandet arbete-bostad-transport skapar förutsättningar för tillväxt och innovation i stora städer. Man menar att städernas invånare blir mer kunskapsintensiva i takt med inflyttningen, och att ett sätt att ta vara på den resursen är att effektivisera länkarna mellan arbetskraft och marknad. I det här sammanhanget diskuteras begreppet i första hand som en strategi för ekonomisk tillväxt genom god infrastruktur och jämn fördelning av arbetskraft.

I Europantävlingen, som vi introducerat i inledningen till detta arbete, presenteras en något mer holistisk definition av konceptet, men precis som i *Productive Cities - Opportunity in a Changing*

Economy (Kelly et al, 2012) finns ett stort fokus på ekonomisk hållbarhet. De menar att vi, i vår strävan efter att skapa funktionsblandade städer, systematiskt har exkluderat ett hållbart synsätt kring produktionsekonomin, och förespråkar ett återinförande av småskalig urban tillverkningsindustri i staden. Deltagarna i tävlingen uppmanades att komma med idéer för att återinföra hållbara produktionssystem i staden i syfte att förbättra ekonomiska och sociala förutsättningar samt reducera klimatpåverkan. I Europas definition av Productive city menar de att social och ekonomisk hållbarhet stärks genom att utrymme skapas för produktion i blandstaden, och av de ringar på vattnet som den kan generera i en större kontext (European Europe, 2017).

Viljoen & Bohn talar i *Second Nature Urban Agriculture - Designing Productive Cities* (2014) istället om Productive city som ett välfungerande stadslandskap med integrerad urban agrikultur. De menar att termen *productive* i “productive urban landscape” symboliserar länken mellan urban miljö och landskap, vilka ofta ses som motsatta begrepp. De presenterar projektinitering och designstrategier för urban agrikultur som blir den återkoppling mellan människa och natur som de menar idag förlorats i urbana miljöer. Denna syn på produktivitet tangerar andra resonemang om hur människor ser på ekologiska system och andra landskapsfunktioner och vart man anser att de hör hemma (Mang och Reed, 2013, Thayer, 2002, 1994, Nassauer, 1995).

Mason White diskuterar i artikeln *Productive Surface* (2010) perspektivet om staden som en del av den produktiva ytan i landskapet: “The productive surface is premised on an intimate understanding of context, climate, and natural processes. It may operate at the scale of a building, a region, or scales between—because of its networked and scalable logic.” (White, 2010, s.99) Han beskriver att varje landyta är produktiv i sig, utifrån en definition av produkt som olika typer av användbara komponenter. Dessa komponenter kan bestå av tjänster som dagvattenhantering eller sociala ytor såväl som energisystem eller agrikultur och menar att alla som är involverade i stadens utveckling måste se varje tillägg eller transformation som görs som en förlängning eller effektivisering av den produktiva ytan.

I vår bearbetning av Västra piren tar vi utgångspunkt i Viljoen & Bohns (2014) syn på produktivitet som länken mellan urban miljö och landskap, Whites (2010) syn på landskapet som en produktiv yta och hans definition av produkt som användbara komponenter. Vi ser att representation av landskapets funktioner i kombination med en tilltalande design, hög robusthet och flexibel användning har stor potential att bidra i fråga om ett produktivt landskap och regenerativ utveckling på Västra Piren och en hållbar stad i Trelleborg.

Landskapsperspektiv och lokalanpassning

Productive cities ämnar konceptualisera hållbarhet på olika sätt, och för att kunna vara vägledande inom praktiken för landskapsarkitektur och i utvecklingen av Sjöstaden behövs ett koncept utifrån ett landskapsperspektiv som förankras i lokala förutsättningar, utmaningar och målbilder.

Naturvårdsverket (2010) beskriver att landskapsperspektivet tillför möjligheten att arbeta med hela sammanhanget som landskapet utgör istället för att se komponenterna som oberoende enheter, och menar att man på så sätt uppnår en bättre helhet. Landskapsperspektivet innebär alltså en holistisk syn på landskap, som går i linje med synen på hållbarhet som presenteras i *Agenda 2030* (UNDP, u.å). Av de 17 målen som FN formulerat är det särskilt åtta av dem som vi anser oss kunna

påverka inom området för landskapsarkitektur: Hälsa och välbefinnande, Utbildning, Hållbar energi, Hållbara städer och samhällen, Hållbar konsumtion och produktion, Bekämpa klimatzändringen, Hav och marina resurser och Ekosystem och biologisk mångfald. (UNDP, u.å). Dessa tillhör olika fält av specialistkunskap, och landskapsperspektivet erbjuder ett tvärgående och övergripande synsätt som sammankopplar aspekter som vanligtvis behandlas åtskilda (Diedrich, 2013). Att applicera vårt koncept utifrån ett landskapsperspektiv innebär ett stöd i att lyfta blicken och försöka se på vilket sätt landskapet har potential att vara regenerativt, flexibelt och resilient i fråga om dessa aspekter.

Lisa Diedrich beskriver i sin PhD *Translating Harbourscapes* landskapsarkitektur som både en profession och en akademisk disciplin, som betraktar naturliga rumsliga förhållanden och processer som jämfärliga med mänsklig användning, (Diedrich, 2013) vilket stämmer väl överens med Wheelers definition av hållbarhet: “Sustainable development is development that improves the long-term health of human and ecological systems” (Wheeler 2004, s.24).

I enlighet med Viljoen & Bohns (2014) beskrivning av produktivitet som länken mellan urban miljö och landskap och enligt Nassauers (1995) resonemang om att vi behöver överbrygga skillnaden som görs mellan hållbara ekosystem och vacker natur ser vi att vårt koncept har potential att stärka jämlikheten mellan naturliga processer och mänsklig användning. Hur olika funktioner i landskapet gestaltas och representeras blir en viktig faktor i fråga om att skapa acceptans för, och kunskap om, landskapets olika funktioner och möjligheter, dvs. landskapets förmåga att på olika sätt vara produktivt.

Som Bergevoet & van Tuijl (2016) beskriver, och som miljöstrateg Annika Hansson också understryker (telefonsamtal, 2018-02-20), så är

lokal anpassning av insatser en viktig faktor för hållbarhet. Det som vi, utifrån våra analyser som vi presenterar i Kapitel 3, lokaliserat som centralt i strävan efter hållbar stadsbyggnad i utbyggnaden av Sjöstaden är aspekter av flexibilitet och resiliens samt en regenerativ approach, vilka vi har presenterat tidigare här i Kapitel 2.

Lokal anpassning handlar om att utifrån målbilden, i det här fallet *Hållbar stad med stärkt identitet*, lokalisera behoven och utgå från de platsspecifika förutsättningarna i arbetet med att nå målet. Målbilden är tagen ur Trelleborgs Fördjupade Övesiktsplan (Kommunstyrelsen Trelleborg, 2014), och de behov som kommunen uttrycker i FÖPen ligger till grund för vår lokalanpassning av konceptet. Utifrån behoven har vi sedan försökt

skapa oss en översikt över förutsättningar och potentialer genom de analyser och platsbesök som vi presenterar i Kapitel 3.

Materialitet, rumslighet och temporalitet

“Nothing, and certainly not a picture, can replace or equal the direct and bodily experience of such places (the landscape and its constitutive elements). In particular, there are three phenomena unique to the medium of landscape and the experience of the same that evade reproduction in other art forms and pose the greatest difficulty for landscape drawing. These may be tentatively called landscape spaciality, landscape temporality, and landscape materiality.” (Corner, 1992, s. 146).

Termen *landskap* är något som har olika innebörd för varje enskild person och varje representation av landskap är en subjektiv tolkning genom olika medier. Europeiska landskapskonventionen definierar landskap som “an area, as perceived by people, whose character is the result of the action and interaction of natural and/or human factors” (Council of Europe, 2008). James Corner för i *Representation and Landscape* (1992) ett resonemang kring begränsningarna med olika representationsmetoder inom landskapsarkitekturen och problematiserar abstraktionen av landskap genom det tvådimensionella perspektivet som ritningar, kartor och bilder innebär.

I avbilden av landskap som kartan, ritningen eller bilden utgör är det enligt Corner omöjligt att redogöra för den kroppsliga förnimmelsen av en plats rumsliga, temporala och materiella egenskaper. Att tillåta intuitiv dokumentation av subjektiva sinnliga upplevelser av en plats samt att identifiera landskapets drivande krafter är ett försök att angripa problematiken med representation av landskap.

Även Braae liksom Corner talar om rumslighet, temporalitet och materialitet i *Beauty Redeemed* (2015). Hon menar att de teoretiska reflektioner kring transformation hon presenterar speglar en epistemologisk brytpunkt i designpraktiken eftersom de prioriterar just dessa tre aspekter och

genom det kontrasterar starkt med de designteorier som varit rådande under 1900-talet (Braae, 2015) Eftersom utgångspunkten i transformativ design inte är ett blankt papper, vi har en given plats och givna material som vi måste förhålla oss till, förutsätter en lyckad transformation en analys över de befintliga förutsättningarna. Därför kommer vi använda oss av analysmetoden Spatial and experiential thinking för såväl insamling av intuitiva data som för vår platsanalys.

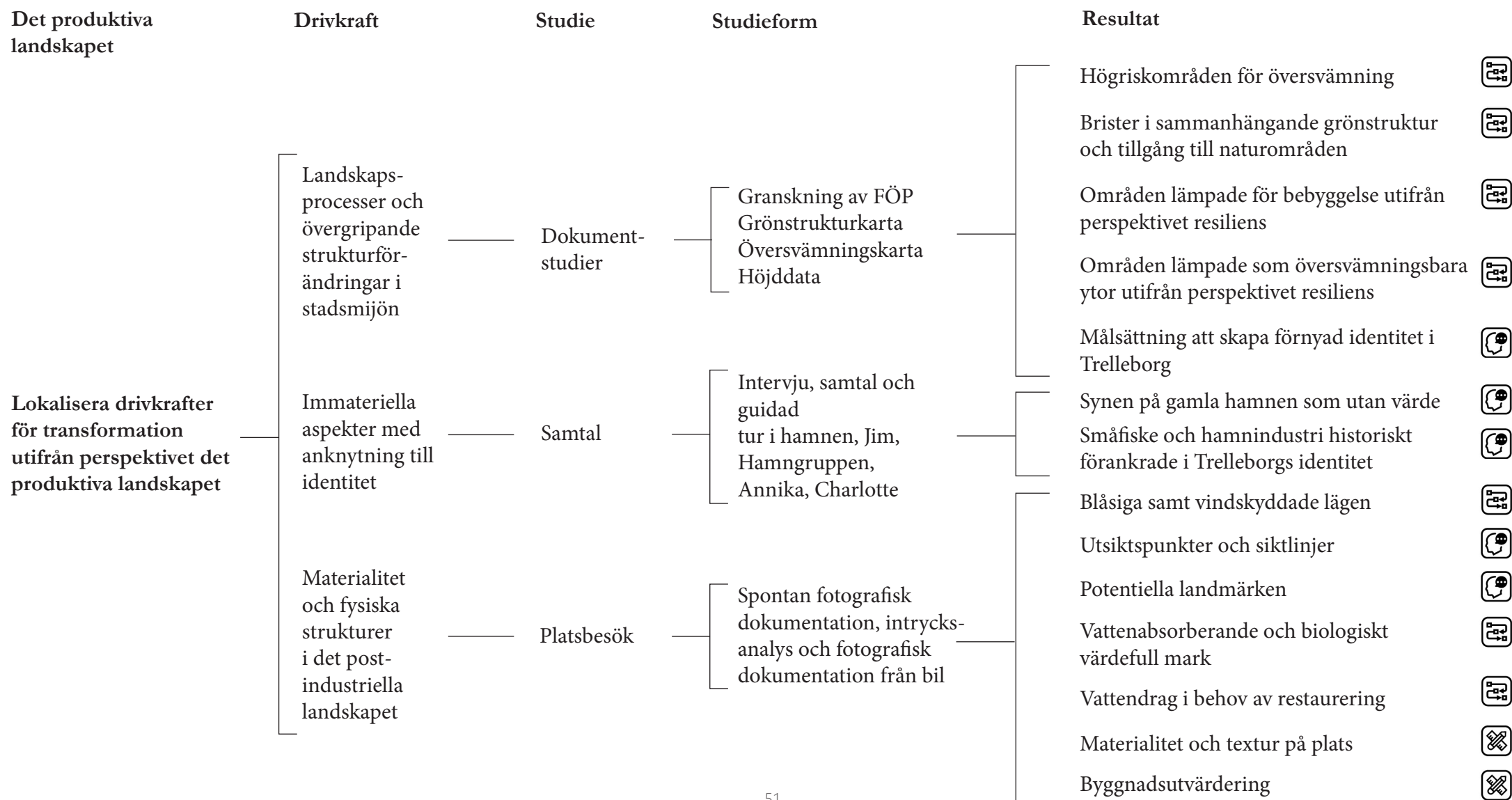

Kapitel 3

Metod och analys

I detta kapitel presenterar vi de metoder vi använt för insamling av material, kategorisering av data och redovisar de analyser som ligger till grund för vårt hur vi implementerat vårt koncept på Västra Piren.

Kategorisering av data

Analys av Trelleborgs fördjupade översiktsplan

Hamnstad möter kuststad

Kommunen vill stärka sin identitet som kuststad genom att tillgängliggöra strandlinjen och stärka havskontakten, men trots att ett område som länge varit starkt identitetsskapande för staden ska byggas om nämner man ingenting om vad man ska göra för att bevara och stärka stadens identitet som hamn-och industristad. Vi ser att det finns flera aspekter av identitetsstärkande att ta hänsyn till, något som vi vill utveckla mera i form av till exempel återanvändning av befintlig bebyggelse och bevara landmärken från den forna hamnstrukturen. Man nämner just landmärken som identitetskapande element, men då främst i fråga om att bygga nya landmärken.

Mångsidig möter gemensam

De menar att en tät blandstad ska bidra till aspekter som jämställdhet, tillgänglighet till offentliga rum och en hälsosam livsmiljö. Detta antyder att man ser blandstaden som en blandning av olika mänskliga aktiviteter. Vi vill inkludera naturliga processer i blandstaden, i enlighet med landskapsperspektivets syn på mänsklig aktivitet och naturlig process som jämlikt viktiga. Vi ser det som viktigt ur ett hållbarhetsperspektiv att naturliga processer representeras i det urbana landskapet, och att det kan verka regenerativt i fråga om att sprida kunskap som kan bidra till en attitydförändring gentemot landskapet. Den funktionsblandade staden ställer krav på det urbana landskapet att tillgodose många olika behov, något som flexibilitet, multifunktionalitet och dynamiska ytor har potential att tillgodose.

Sydlig stad möter regional stad

Entreerna benämns som viktiga ur identitetsaspekt för att det skulle innebära att man är “medveten om vilket intryck staden vill ge boende och besökare” (Kommunstyrelsen Trelleborg, 2014, s.55), vilket förstärker vår bild av att kommunen har ett externt fokus i fråga om identitet. Vi vill genom transformationsprocessen och representation av landskapets historiska användning bidra till att främja även lokal identitet.

Vardagslivsstad möter upplevelsestad

Funktionsblandningen som kommunen beskriver syftar till olika typer av mänskliga aktiviteter. Vi kommer att betrakta funktionsblandning ur ett bredare perspektiv som även inkluderar naturliga processer. Som en naturlig följd av stadens havsnära läge och låglänta placering är resiliens mot översvämningar en central fråga i Trelleborg. Detta går hand i hand med resiliens mot övergödning, då vattendragen utgör viktiga inslag även i den frågan. Vi tar kommunens översvämningsanalys i beaktning i utvecklingsförslaget. Att synliggöra vattnets kretslopp betraktas i strategierna som värdeskapande, men man utvecklar inte hur. Detta är något som vi vill utveckla vidare som en av aspekterna av representation av

landskapets funktioner och hur det kan vara regenerativt. Man konstaterar att gröna miljöer förbättrar blandstaden (genom sociala, rekreativa och ekologiska funktioner) och understryker att tillgång till parker och natur är en förutsättning för goda livsvillkor i Trelleborg. Vi vill utveckla hur gröna urbana miljöer kan bidra till resiliens och regenerativitet samt representera landskapsfunktioner. Man understryker även vikten av sammanhängande stråk i fråga om rekreation, och uttrycker att man vill tillgängliggöra kuststräckan i ett sammanhängande grönstråk. Kommunen ser "grön" energiproduktion som ett led i att förvalta ekosystemtjänster, något som vi betraktar som ett led i landskapets förmåga att vara produktivt. De konstaterar att stadens placering vid havet gynnar vidare utveckling av hållbar

energiteknik. Detta har potential att utgöra en del i landskapet som produktiv yta, och blir intressant i fråga om regenerativitet och representation av landskapets funktioner i syfte att öka kunskapen om det urbana landskapets potential för hållbar utveckling.

Historisk stad möter framtidsstad

Starkt fokus på näringsliv och turism. Man tänker sig ett större utbud av kultur och upplevelser och framhäver potentialen i att omvandla och återbruka befintliga historiska strukturer, byggnader, miljöer och mötesplatser. Man säger sig vilja synliggöra stadens historia i stadsrummet och uttrycker att man ska ägna stor varsamhet åt att bevara och inspireras av sina kulturmiljöer landskap och byggnader, något som vi tar med oss i fråga om återanvändning och identitetsstärkande element. Dock ger man inte intrycket av att tillskriva det gamla hamnområdet något kulturhistoriskt värde. Detta knyter an till aspekter av transformation, lokal identitet och representation i form av att synliggöra stadens historia.

Kritik mot FÖPen

Den fördjupade översiktsplanen lyfter fram landskapets många inneboende funktioner, men ger uttryck för att endast tillskriva parker och naturområden dessa, och skapar en bild av att se landskapet som fränkopplat staden. De nämner landskapskalkylar, odlingslandskap, kulturlandskap och barriärer i landskapet, ingenstans i hela FÖPen pratar de om stadens landskap eller stadslandskapet.

I fråga om resiliens vill man i första hand skydda staden mot tidvattenstormar, eftersom det är vad som kan påverka staden redan idag, och uttrycker planer på att göra detta genom att bygga ett påbyggnadsbart skydd mot detta. Man nämner att klimatanpassningen ska byggas på den senaste

forskningen och tekniken och att man är säker på att “nya tekniker och strategier för att hantera översvämningar kommer utvecklas i världen de kommande 100 åren som kan inspirera till fortlöpande lösningar i Trelleborg” (ibid. s 37). Av sex exempel på hur man kan utforma skydd mot tidvattenstormar så bygger endast två på naturliga system. Detta antyder att man sätter stor tilltro till tekniska lösningar och att man inte ser landskapsfunktioner som ett jämlikt sätt att hantera översvämningar.

Kommunen säger sig vilja stärka sin identitet som kuststad, men ger intrycket av att snarare vilja skapa en ny identitet som kuststad än att förstärka stadens befintliga identitet genom att öka kopplingen till kusten.

Man lägger stort fokus på vilka krav blandstaden ställer på byggnaderna och vad fasader kan tillföra till stadsrummet. De menar att den funktionsblandade staden är ett sätt att uppnå hög robusthet och flexibilitet, medan vi snarare ser att den funktionsblandade staden ställer krav på dessa aspekter anser att det i detta sammanhang också är relevant att fråga sig vilka krav blandstaden ställer på landskapet.

Man uttrycker också att förtätning av redan hårdgjord mark är en viktig strategi för ett långsiktigt hållbart samhälle vilket vi håller med om, men när man fyller på en stad med bostäder och samhällsfunktioner ökar samtidigt trycket på den offentliga miljön, något som vi anser att FÖPen borde ta mer i beaktning och är kritiska till

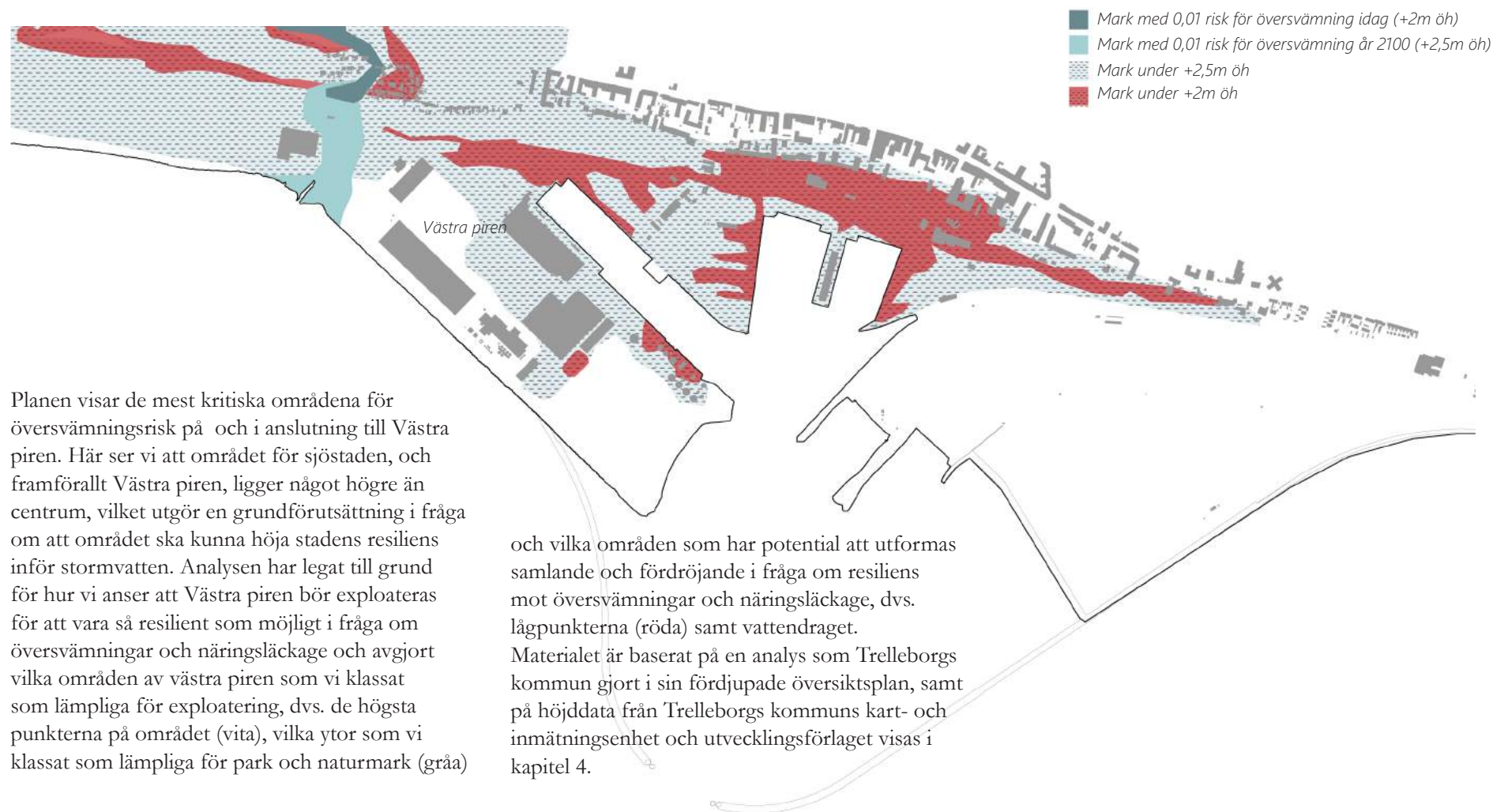
att landskapsfrågorna uteblir i detta sammanhang. Växtlighet och vatten i stadsrummet nämns endast i sammanhanget att det kan "bidra till att aktivera fasader så att de upplevs som vackra" (ibid. s. 46)

Man konstaterar vidare att gröna miljöer förbättrar staden i en tät blandstad (ibid. s.60) samtidigt som markplaneringsplanen antyder en bristfällig grönstruktur för Sjöstaden. Slutligen vill de, som ett led i att minska trafikbarriären mellan staden och havet, förlänga "den gröna infart med palmer och blommor som är ett signum för staden". Palmerna står i stora krukor och körs ut på våren och tas in till vinterförvaring när säsongen är slut. I relation till att de utnämner reducere av partikelhalter och växthusgaser nämns som eftersträvansvärt, framstår palmerna som ett

mycket motsägelsefullt val av gatuträd. Att välja ett växtmaterial anpassat för ståndorten som kan bidra till stadens grönstruktur året om vore det självklara valet i strävan efter en hållbar stad, då detta innebär fördelar i form av både dagvattenhantering och bindning av partiklar och koldioxid, samt att ett träd som kan växa sig stort har större potential att bidra till stadens microklimat i form av skugga och vindbrytning.

Man säger sig vilja synliggöra stadens historia i stadsrummet, men de är väldigt selektiva i vilken historia de vill bevara. Av kulturimljökartan framgår att det gamla hamnområdet inte betraktas som kulturmiljö, trots att man i FÖPen uttrycker att det haft en stor inverkan på staden historiskt.

Översvämningsrisk

Grönstruktur

Grönstrukturanalys baserad på Natur och kulturmiljöplanen, som tagits fram i syfte att skapa förutsättningar att tillvarata kommunens natur och kulturmiljövärden och utveckla dem på ett hållbart sätt (Trelleborgs Kommun, 2010), samt satellitbilder från google maps. Planen visar Västra piren läge i relation till högt värderad grönstruktur och här framgår att områdena i väst och öst utgör känsliga och värdefulla biotoper som redan idag är utsatta för problematiskt högt slitage till följd av högt besöksstryck. Inget av de grönområden som kommunen klassat som skyddsvärda är inom vårt arbetsområde, men vi har lokaliserat de som ligger närmast avståndsmässigt och har störst potential

att länkas samman med den nya stadsdelen. Från kartan utläser vi att de centrumnära grönområdena är väldigt små. Albäcksskogen som är det mest välbesökta grönområdet idag, är dessutom detaljplanlagt inför en kommande exploatering som kommer ta ungefär halva området i anspråk.

I och med att kommunen strävar efter att tillgängliggöra hela kustlinjen, och att en stor del centrumnära grönyta försvinner samtidigt som antalet invånare i centrum förutspås växa ser vi en ökad hotbild mot dessa känsliga och skyddsvärda biotoper samt ett underskott på grönyta i centrumnära läge. Vi ser potential i att Västra piren

kan få en viktig roll att spela i stadens grönstruktur.

I natur- och kulturmiljöplanen framgår även att det gamla hamnområdet inte betraktas ha något värde som kulturmiljö, vilket vi vill uppmärksamma i relation till diskussionen om att postindustriella områden representerar en central del i vår moderna historia och utgör en hotad kulturmiljö på grund av att dessa ofta värderas lågt.

Metod för upplevelseanalys

Spatial and experiential thinking

För att analysera vår subjektiva upplevelse av processer på platsen har vi genom ett av våra platsbesök använt oss av analysmetoden *Spatial and experiential thinking* som tagits fram av Ann Bergsjö och Anna Jakobsson och är inspirerad av Catherine Szántós Graphical analysis of Versailles garden promenades (Szántó, 2010). Likt Szántós metod står den sinnliga och rumsliga upplevelsen i fokus, vilken man dokumenterar och reflekterar över under en förutbestämd promenad. Analysmodellen innefattar även, till skillnad från Szántós metod, situationsspecifika aspekter som Bergsjö och Jakobsson anser påverka helhetsupplevelsen av platsen. (Christensson, 2015). Metoden går ut på att man under promenaden registrerar topografi, sinnesupplevelser, så som ljusförhållanden, ljud,

dofter, behagsnivå, upplevt tempo, och synintryck som till exempel axlar, vyer och objekt som ådrar sig ens uppmärksamhet (se fig. 2). Dessa noteringar förs in i en graf (se fig. 1), som kan vara såväl cirkulär som linjär, och som sedan återspeglar upplevelsen av promenaden genom landskapet. De noterade upplevelserna kan vara av såväl positiv som negativ karaktär, till exempel starkt ljud från trafik eller starkt ljud ifrån fågelkvitter, och var den sammantagna upplevelsen hamnar på skalan återspeglas av grafen för behagsnivå. Under analysen kan man föra anteckningar kopplade till sina grafer för att öka läsbarheten.

EXPLANATION

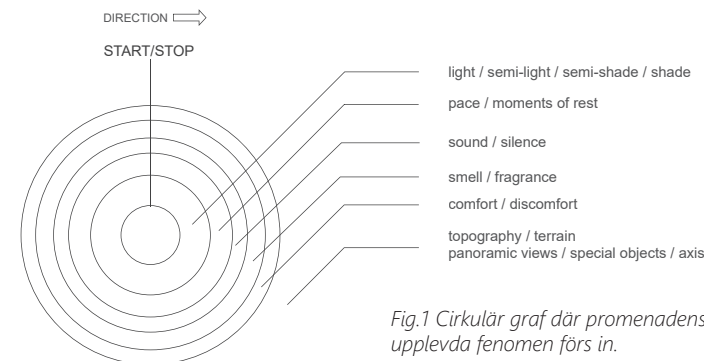

Fig.1 Cirkulär graf där promenadens upplevda fenomen förs in.

LEGEND/SYMBOLS

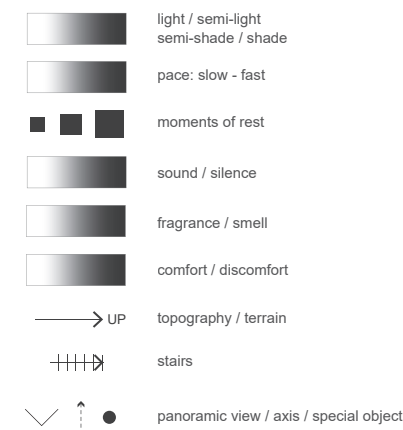
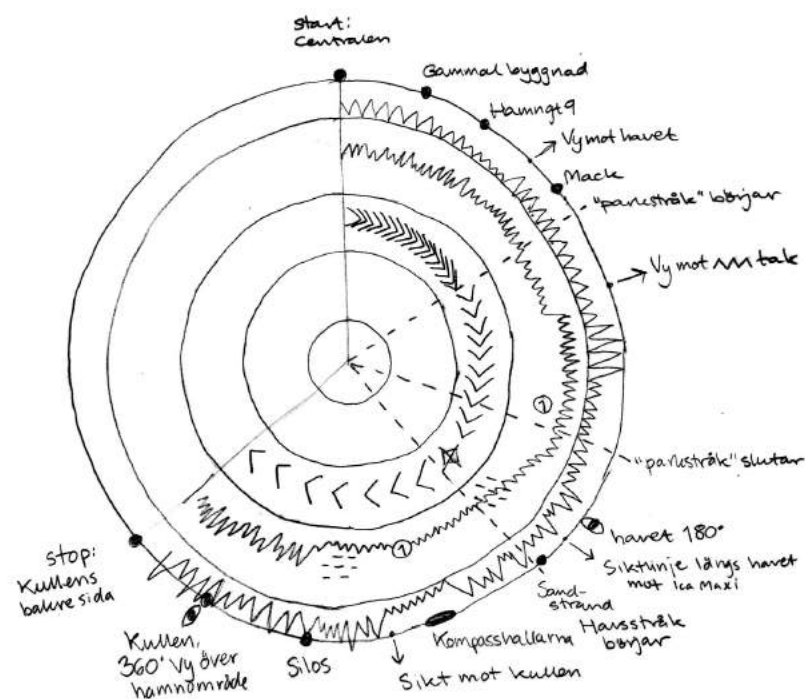

Fig. 2 De olika kategorierna av upplevelse- anknutna fenomen som undersöks under promenaden

Vi använde grafen från metoden *Spatial and experiential thinking* (fig.1) som ett verktyg för att uppmärksamma och värdera de immateriella spekter som inte går att utröna i plan, och utförde analysen delvis i syfte att kartlägga dessa aspekter på platsen men också i syfte att på ett strukturerat sätt kunna minnas tillbaka till våra platsbesök. Metoden fungerar som ett sätt att själv börja reflektera över hur vår upplevelsen påverkas av dessa sinnliga faktorer. Den öppnar för frågor som till exempel "varför tycker jag att den här platsen är vilosam?" eller "varför trivs jag inte här?", reflektioner som utgör värdefull information om en plats. För att göra våra grafer tydligare och för att lättare komma ihåg de reflektioner vi gjort under promenaden kompletterade vi graferna med anteckningar och symboler. Promenaden presenteras i bild och text på följande sidor.

Grafen från promenaden som redovisas i plan, bild och text i analysavsnittet Upplevelseanalys.

Upplevelsen av Västra piren till fots

Frisk vind redan från start. Stora asfalterade ytor utan tydlig riktning för fotgängare och avsaknad av rumslighet. Promenaden går längs en smal trottoar förbi några parkeringsplatser. Den motordrivna trafiken är mycket närvarande. Olika trafiksituationer sänker tempot en aning och kräver uppmärksamhet. Ej avkopplande. Man kan se hamnverksamheten bakom ett högt galvat Gunnebo stängsel, som avgränsning och barriär mellan hamnområdet och resten av staden.

Taggtrådsstängsel kantar stora delar av gränsen mellan hamnområdet och Trelleborgs stad.

Garvaregården, byggt 1850. Från början garveri, som renoverades under mitten på 1970-talet Stod färdigt 1981. Inhyser idag ett café, utställningslokaler, Arbetskommuns arkiv och Trelleborgs kommuns arkivarie

Ångkvarnen/Hamngatan 9, byggt 1904. Spannmålsmagasin som renoverats och idag inhyser idag bland annat restaurang, hotell, stor samlingssal, kontor, tandläkare- och läkarmottagning, turistbyrå och resandecentrum.

Vy mot havet

Parkstråk börjar. Promenadvägen blir grönare och vinden mojar. Distansen till trafiken ökar något men den är fortfarande mycket närvarande, både visuellt och med trafikljud, då man nu har trafik på båda sidor om gångvägen som löper mellan Hamngatan och Travemündeallén. Vägen är rak och variationerna små. Högt tempo trots den gröna miljön. Ej rekreativt. Få platser att stanna upp på. Finns några få bänkar men ingen som lockar. Kruvade palmer kantar Hamngatan, som är infartsvägen till Trelleborg.

Vy mot Kompassens takstruktur. Måsarna hörs skrika, vilket i kombination med vyn mot Kompassen skapar känslan av att man närmar sig kusten. Man kan här och där utefter sträckan skymta hamnområdet och infartstrafiken till den genom Gunnebo stängsel.

För att vika ner mot kusten och komma ut på Västra piren behöver man korsa en trafikplats där trafiken till stor del utgörs av lastbilar. Trafiken kräver uppmärksamhet och till följd av detta sänker vi promenadtakten något. Trafikljuden här är höga och vinden återgår till frisk.

Man korsar en öppen yta framför en lastbilsrack som består av ömsom grus och ömsom sprucken asfalt, i vars sprickor tappra ruderväxter slagit rot. Avvattningen från ytorna fungerar dåligt. En stark lukt av tång slår emot oss Baksidan på ICA Max, ett plank och en parkering utgör nuvarande entrén till Västra piren.

5

D

Landskapet är öppet så när som på byggnaderna och vinden tilltar till stark. Som genom en smal passage leder den raka grusvägen leder fram mellan verksamheternas byggnader och havet. En smal gräsremsa skapar en liten distans till fasaderna och några picknickbord står utställda på gräset. Lukten av tång slår då och då emot en och ljudet från vindens vinande är högt. Tempot här är varken högt eller vilosamt.

Det enda tillgängliga stråket ut på Västra piren går mellan det karaktäristiska byggnadskomplexet Kompassen t.v i bild och havet till höger.

Vid udden i Västra piren västra del finns en betongrill utan sittplatser och en liten sandstrand. Ett ensamt äldre träd står givakt vid den lilla udden.

6

7

E

Den smala, något trängda, ytan öppnar sig då vägen leder förbi något som tycks vara en uppställningsplats för trailers. Vinden tilltar stadigt och för med sig droppar som slitit sig loss ifrån vågorna i mötet med strandkantens stenar. Tempot här är varken högt eller vilosamt.

Polystyrenfabrikens silos tornar upp sig mot himlen som industriella skulpturer.

På ytan står några vindpinade unga träd planterade i vattenfyllda trädgröpar, vilket försämrar trädens förutsättning att etablera sig.

8

9

I samband med att ytan öppnar sig möts man av Mudderbergets siluett som tornar upp sig vid vägens ände längst ut på piren. Den har anlagts för att skydda hamnen mot starka vindar och består av muddringsmassor från hamnbassängerna, därav namnet.

Vågbrytare som även den skyddar hamnen är inte tillgänglig för allmänheten, men just den här dagen stod grinden öppen. Vinden här var mycket stark och slet i kläderna som om den ville ta oss med sig ner i havet.

Hala stenar och blött gräs. Hela världen tycktes sepiafärgad.

F

Vid Mudderbergets fot möts man av ett lutande kravallstaket, som markerar att vägen slutar, förutom om man vill ta stigen upp på kullen. Kullen täcks av ruduratväxter och höga gräs som viker sig för vinden. Stigen ringlar sig upp och tempot blir långsammare, dels på grund av topografin och att man behöver se vart man sätter fötterna, men också för att det successivt blir mer att titta på i takt med att utsikten blir vidare.

10

Väl uppe på toppen är vindstyrkan helt enorm, och vi möts av en 360° utsikt. Härifrån kan vi ta del av aktiviteten på Västra Piren och hamnverskamheten och blicka ut över havet. En lutande skylt informerar om hur långt det är till olika destinationer i Europa.

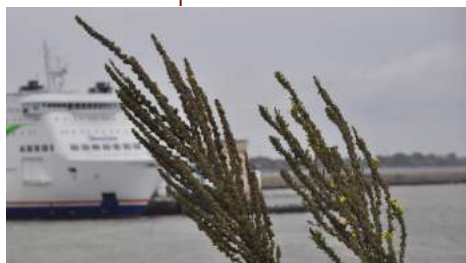
11

På baksidan av Mudderberget finns ett par bassänger för rening av muddermassor, den här delen är egentligen inte tillgänglig, men idag stod en grind öppen. I annat fall skulle promenaden ha avslutats på toppen av Mudderberget. Några knubbiga oljesilos står på rad i bakgrunden, varav några fortfarande är i bruk.

Många olika arter finns representerade på mudderberget. Vinden sliter i dem, men de står tappert kvar och trivs.

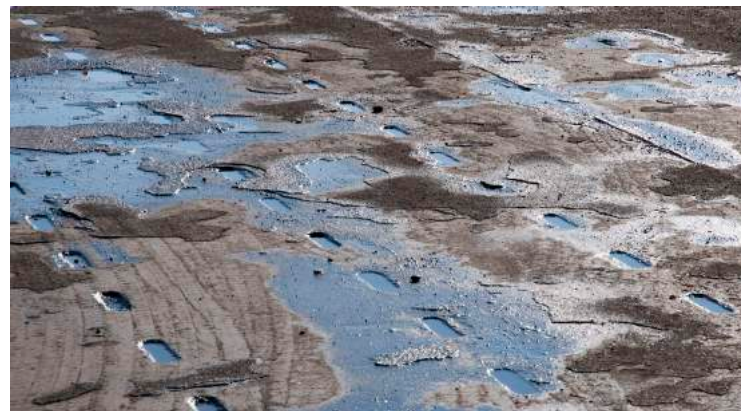

Reningsbassängernas botten täcks av någons slags duk. Vegetation har ändock lyckats få fäste och på sina ställen började de lika naturdammar.

Markens materialitet och textur på Västra piren. Fuktigt gräs, vattenfyllda sänkor, asfaltskross och fyllnadsmassor, tång och klapperstensstrand. Bilderna är tagna intuitivt under platsbesök och syftar till att dokumentera textur och materialitet på Västra piren.

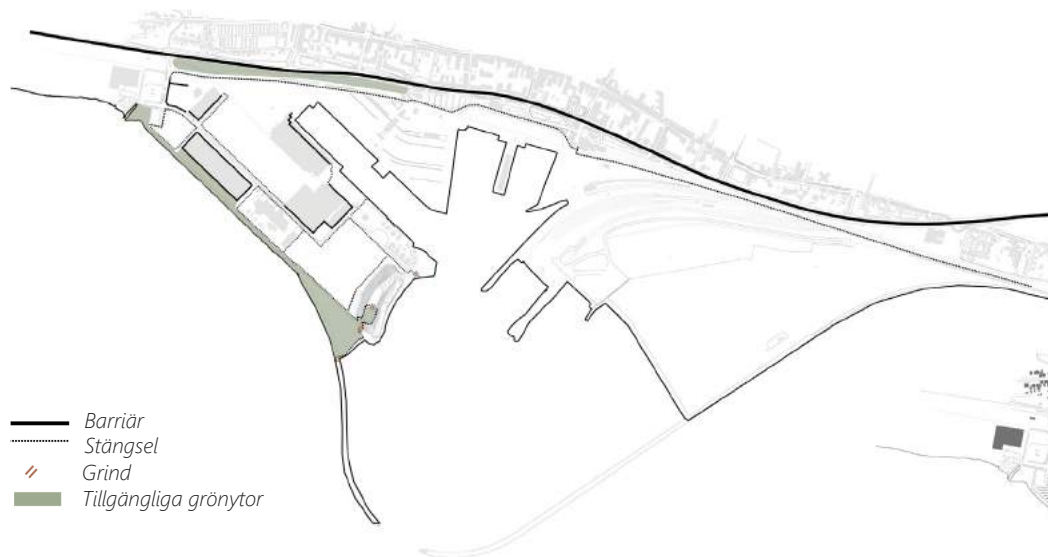

Fotografisk dokumentation från Trelleborgs hamn. över hamnens materialitet och textur. Storskaliga metallstrukturer, markmaterial av hårdgummi, cortenstål och asfalt, oljespill och rost.

Barriärer och tillgänglighet baserat på platsbesök

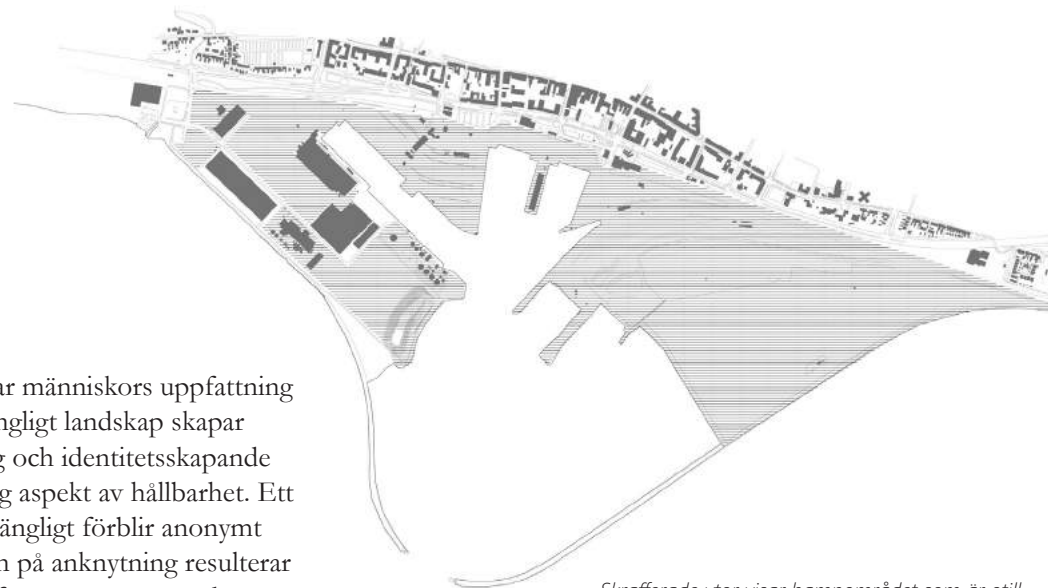
Västra Piren präglas av barriärer i form av stängsel, grindar och plank. En mycket stor del av området är förbehållet verksamheter kopplade till hamnen och otillgängligt för besökare.

Analys av barriärer och tillgänglighet

Barriärer fungerar både i syfte att skapa fysisk otillgänglighet men har också ett symboliskt värde av att kommunicera mental otillgänglighet. Barriärer kan också ha en förmåga att skapa nyfikenhet kring det som finns bortom barriären. I hamnen har en del av utsatta barriärer som stängsel och grindar funktionen av att hålla människor borta på grund av säkerhetsrisk.

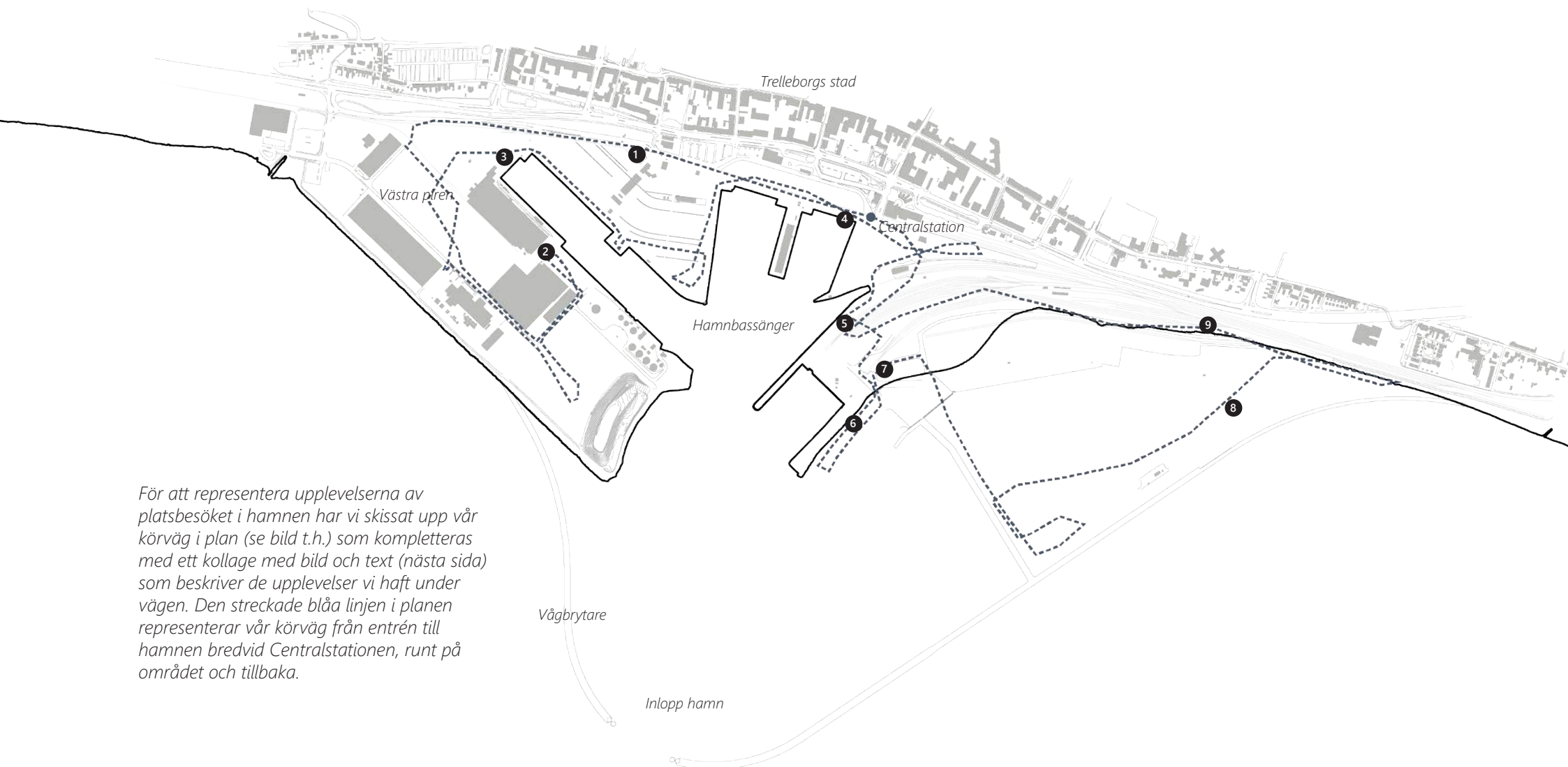
Tillgängligheten påverkar människors uppfattning av landskapet. Ett tillgängligt landskap skapar möjlighet till anknytning och identitetsskapande vilket är en mycket viktig aspekt av hållbarhet. Ett område som inte är tillgängligt förblir anonymt för individen och bristen på anknytning resulterar i sämre förutsättningar för engagemang och omvårdnad.

Skrafferade ytor visar hamnområdet som är otillgängligt för obehöriga.

Intuitiv fotodokumentation från bil

För att representera upplevelserna av platsbesöket i hamnen har vi skissat upp vår körväg i plan (se bild t.h.) som kompletteras med ett kollage med bild och text (nästa sida) som beskriver de upplevelser vi haft under vägen. Den streckade blåa linjen i planen representerar vår körväg från entrén till hamnen bredvid Centralstationen, runt på området och tillbaka.

I förgrunden port som markerar utgången för lastbilar som kommer från färjorna. I bakgrunden check-in för lastbilar.

Produktion på Västra piren. Två landgångskonstruktioner ska skeppas från Trelleborg till USA.

En liten del av hamnen är tillgänglig för mindre fiskebåtar. I anslutning till den här delen ligger små fiskehus.

Portal över tågräls

Fartyg i Trelleborgs hamn

En av landgångarna

Tågväxlar för tågen som ska lastas på fartygen.

Stålkonstruktioner i karaktäristisk blå färg.

6

Interiör från ett av fartygen som låg i hamn och inväntade pålastning.

7

Vindkraftverk

8

Bassänger för dagvattenrening. Bassängerna tar emot vatten från stora delar av Trelleborg

9

Hamnblå servicehus i anslutning till reningsbassängerna för dagvatten.

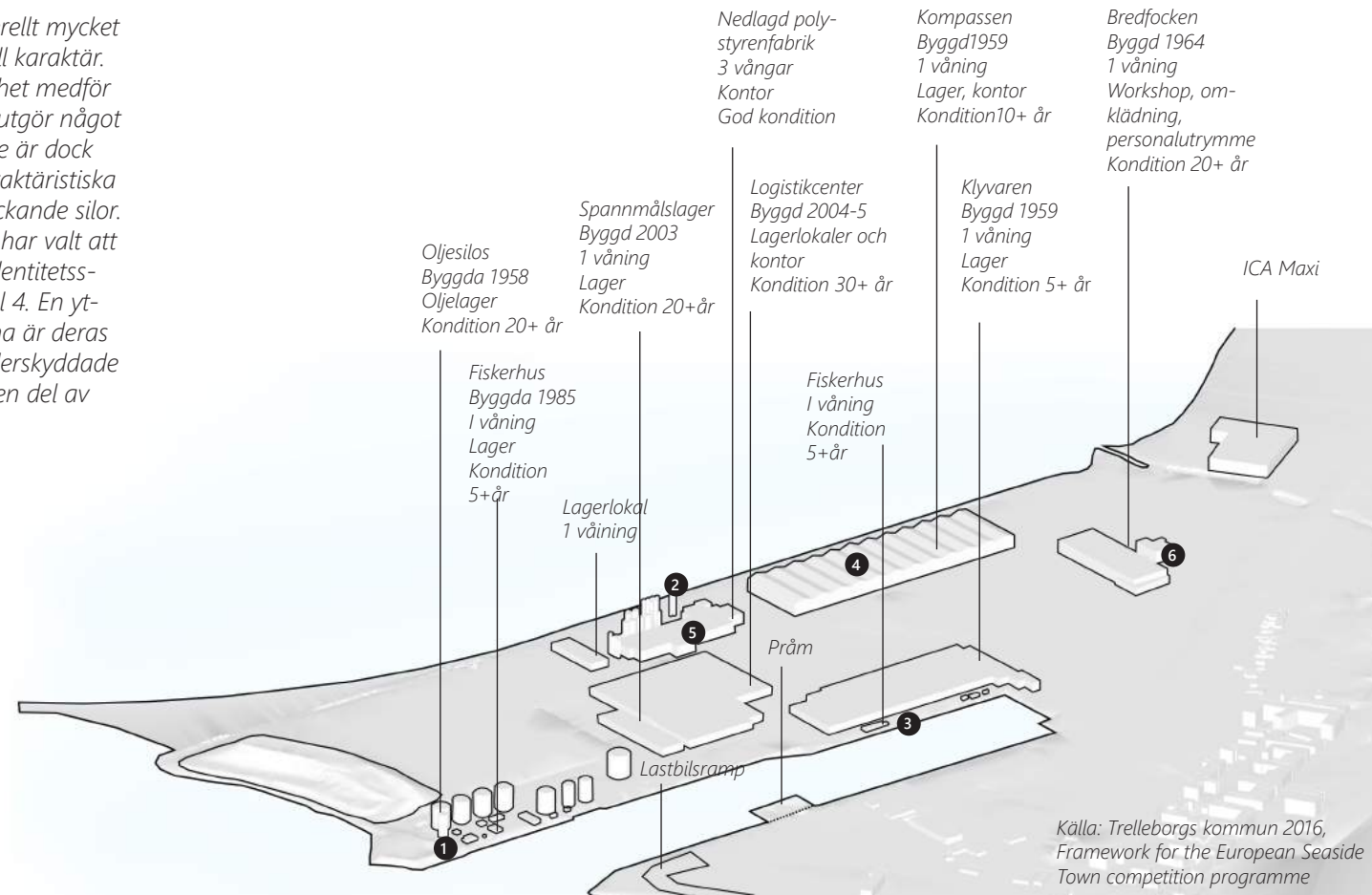

Kontrollstation för tågtrafiken.

Inventering av byggnader

Kartläggning av befintliga byggnader. Baserad på egna analyser från platsbesök, samt inventeringsmaterial från Trelleborgs kommun. Kompletterande bildmaterial ses nedan.

Byggnaderna på Västra piren är generellt mycket storskaliga och har en starkt industriell karaktär. Platsens och byggnadernas storskalighet medför att byggnaderna trots sin storlek inte utgör något starkt rumsskapande element. Slående är dock byggnadskomplexet Kompassens karaktäristiska takstruktur samt siluetterna av uppstickande silor. Detta ligger delvis till grund för hur vi har valt att förhålla oss till bevarandevärde och identitetsskapande i utvecklingsförslaget i kapitel 4. En ytterligare aspekt av byggnadsvolymer är deras förmåga att bryta vind och skapa väderskyddade zoner, även detta ligger till grund för en del av strategierna i utvecklingsförslaget.

1.

4.

2.

5.

3.

6.

Bilderna visar dokumenterat "material" från platsen. En typ av material är fysiska strukturer och byggnaderna på bilden är några av de strukturer som finns på Västra piren. För byggnadens läge i plan se axonometri ovan.

Identitet och rumslighet

“Vi satte upp stängsel för att hålla folk borta på grund av säkerhetsskäl, men det var många som blev sura för att de inte kunde gå ner till hamnen och fiska”, Jim Leveau, Trelleborgs Hamn AB

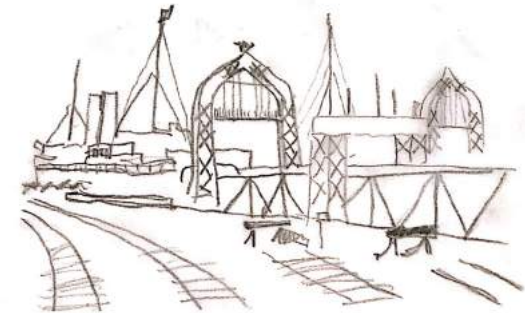
“Något som jag ser som har ett högt kulturellt värde så är det alla kajer runt hamnen, där kan man följa hamnens utveckling och läsa av något om dess historia”, Charlotte Lindström Trelleborgs kommun

Historiskt arv och identitet

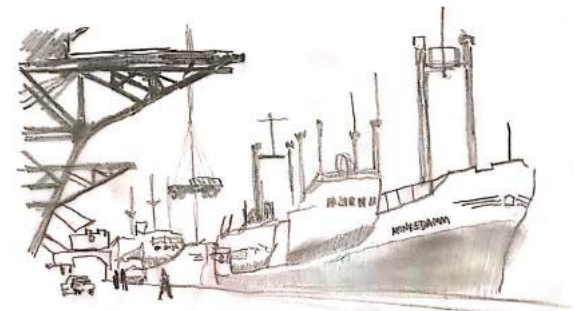
Trelleborgs hamn har varit verksam sedan 1500-talet och hamnverksamheterna har under århundraden präglat staden och människorna (Kommunstyrelsen Trelleborgs kommun, 2014). Skisserna till höger visar scener från industrialiseringens samt efterkrigstidens Trelleborg. I Fördjupade översiktsplanen (2015) uttrycks en önskan om att stärkt identitet som kuststad och hamnens utveckling och historia har potential att verka identitesstärkande. Att ta tillvara på karaktäristiska strukturer eller detaljer är en möjlighet att föra kunskap vidare om stadens och hamnens historia.

Hamnen, fiskebåt. Gruppbild. 10 personer ombord på fiskebåten TG.249 i Trelleborgs hamn. Skiss från fotografi.

Färjeläget i Trelleborgs hamn. Tåg på färjebron. Skiss från fotografi.

Lossning av nya Opelbilar från motorlastfartyget Mönkedamm i Trelleborgs hamn. Skiss från fotografi.

Rumslighet och skala

De stora ytorna och skalan på objekt och luftrum är svår att greppa i överblicksbilder, men blir tydligt förnimbara när man rör sig in i området. Jättelika fartyg, lastbryggor och lagerbyggnader blir genom de stora avstånden förminskade i det mänskliga seendets och också kamerans perspektiv. Detta försvårar möjligheten att återge och representera rumslighet och skala som det upplevs på plats. Med fotomontage som ämnar symbolisera vår blick under platsbesöken i takt med att vi förflyttar oss mellan objekt och luftrummen mellan dem redovisar vi hur upplevelsen av skala förändras beroende på positionering och läge i förhållande till respektive vy.

Fotomontagen kompletteras med en sektion i skala 1:400 som spänner över Västra piren från Albäcken i väst till kajkanten i öst i syfte att synliggöra byggnadskropparnas och de öppna ytornas storskalighet.

Vågbrytarna avtecknar sig först som ett sytreck i horisonten. I takt med att vi närmar oss växer de till enorma strukturer av mängder av stenblock som var och en har en unik karaktär. Väl ute på piren blir den fysiska effekten av strukturerna märkbar i vattenytans krusningar och vattenstänk från vågorna som bryts.

Polystyrenfabrikens gamla silos. avtecknar sig från håll mot himlen och är mycket karaktäristiska och rumsskapande även från håll med sitt industriella uttryck. Vid närmare anblick kan vi avläsa textur och materialitet mer detaljerat samtidigt som volymerna växer i förhållandet till den mänskliga skalan.

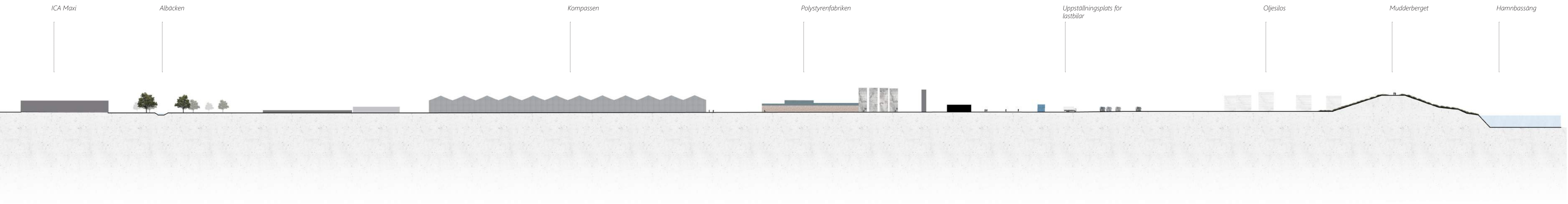
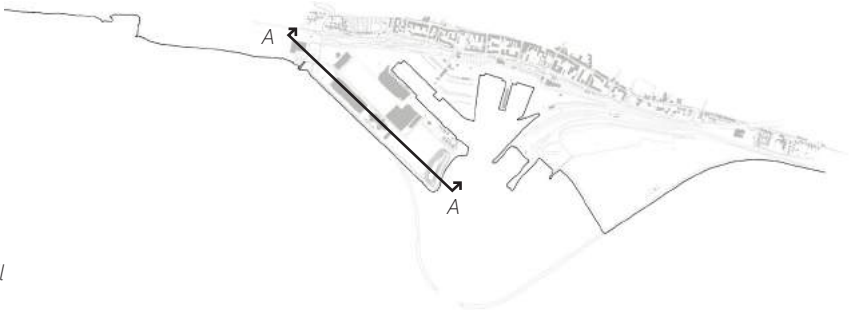

Sektion genom Västra piren

Sektionen visar ett snitt genom Västra piren. Avsaknaden av byggnader/konstruktioner i varierande skala samt vegetation resulterar i svag rumslighet och ödslig känsla. Stora delar av Västra pirens yta utgörs av kal, flack mark som är hårt utsatt för väder och vind. Småskalig bebyggelse och vegetation skulle i det här läget bidra starkt till att skapa rumslighet och väderskydd. Samtidigt är avsaknaden av rumsbildning och storskalig bebyggelse något som kan betraktas som karaktäristiskt för platsen och den industriella atmosfären och eftersom starkt karaktäristik i det här fallet är eftersträvaransvärt är det viktigt att ta hänsyn till den aspekten.

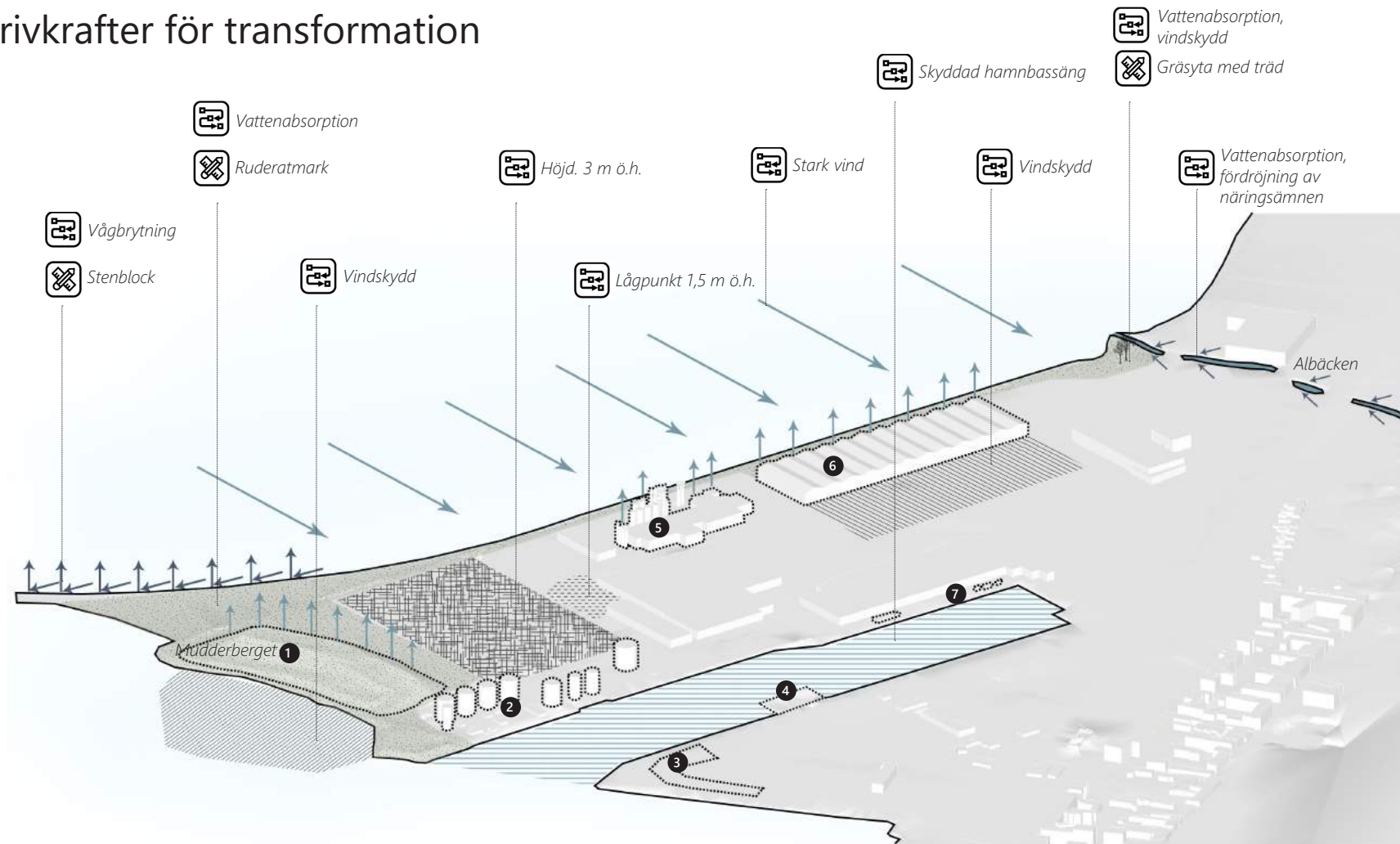

Sektion AA
Skala 1:400

Potentiella drivkrafter för transformation

Symbolbeskrivning

- Process
- Material
- Immateriella aspekter

1. Mudderberget

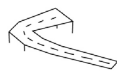
- Vindbrytning
- Muddermassor, ruderatmark
- Utsiktspunkt

2. Oljesilos

- Plåtkonstruktion
- Landmärke

3. Ramp

- Stålkonstruktion

4. Pråm

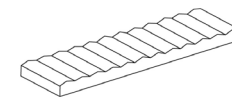
- Mobil landform
- Stålkonstruktion

5. Polystyrenfabrik

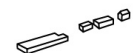
- Vindbrytning
- Tegelbyggnad, silos i betong och plåt
- Landmärke

6. Kompassen

- Vindbrytning
- Tegelbyggnad, silos i betong och plåt
- Landmärke

7. Fiskehoddor

- Lokalt fiske
- Träbodrar
- Kulturell förankring

Exempel på befintliga produktiva ytor i landskapet som har potential att inspirera och vidareutvecklas.

Albäckens utlopp i havet. Ett översvämningskänsligt vattendrag som för med sig stora mängder näringsämnen från jordbrukslandskapet, som har potential att hantera stora vattenmängder och fördröja snarare än transportera dessa näringsämnen.

Artrik ruduratmark med infiltrerande egenskaper. I bakgrunden Mudderberget, som anlagts för att skydda hamnbassängen från kastvindar. En av de få ytor på området som är tillgängliga idag, och som erbjuder en panoramavvy över staden, hamnen och havet.

Rengöringsbasänger vid Mudderberget som används för att sanera muddermassorna innan de läggs upp på kullen. Dessa har potential till att tillföra ett högre upplevelsevärde i landskapet med bibehållen funktion, alternativt återanvändas till att anlägga artificella vattendrag.

Fiskehoddor vid den inre hamnbassängen där tre fiskare idag huserar.

Denna samlande analys baserar sig på kommunens analyser i FÖPen, erfarenheter och berättelser från de personer vi träffat, planstudier samt våra upplevelser av platsen.

Vindfång, befintlig vegetation, ådrag, vakanta ytor, industriverksamhet, rekreativa ytor, småbåtshamn etc. Lågpunkter och vakanta ytor kan anses produktiva i relation till dagvattenhantering, resiliens mot stormfloder och i fråga om att skapa förutsättningar för biologisk mångfald. Topografi, vegetation och bebyggelse producerar vindbrytning och tillgängliga vakanta ytor har potential för flexibel markanvändning. Tre fiskare huserar i den inre hamnbassängen. Förutsättningen för att de ska kunna vara kvar är att de får en egen in och utfart till hamnbassängen och inte behöver dela in/utfart med de stora färjorna.

Västra pirens förutsättningar för produktivt landskap:

- Mudderberget anlades för att bryta vind och skydda hamninloppet från kastvindar, en funktion som är viktig även i framtiden. Här finns också en utsiktspunkt med 360 graders vy som har högt pedagogiskt värde.
- Vågbrytare som genererar lugnt vatten i hamnbassängen och skyddar mot erosion på piren.
- Albäcken som idag är smal och dåligt integrerad i den kringliggande miljön och förorenad har potential att fungera bättre än den gör idag. Detta i fråga om resiliens mot översvämningar och övergödning, samt även i fråga om ekologiska värden, rekreation och representation av landskapsfunktioner.
- Verksamheter som idag finns på platsen är

under avveckling vilket lämnar såväl ytor som lokaler till förfogande. Här finns stor potential till funktionsomvandling och flexibelt nyttjande.

- Tillgängliggörande av vakanta ytor och ruderatmark i tidigt skede har potential att bidra till platsanknytning och identitetsskapande.
- Viktigt för resiliensen att låta landskapets förutsättningar vara styrande för programmerade funktioner.
- Industriruinerna berättar om vår samtidshistoria och utgör utmärkta objekt för såväl återanvändning som identitetsskapande landmärken.
- I transformationen av Västra piren finns goda möjligheter att representera landskapets funktioner på ett sätt som bidrar till allmänhetens förståelse för naturliga processer och stadens framtida utmaningar.

Kapitel 4

Utvecklingsförslag och diskussion

I det här kapitlet presenterar vi ett principiellt förslag på hur vårt koncept kan implementeras på Västra Piren. Kapitlet avslutas med en reflektion över de olika transformationsparadigmerna samt en diskussion kring våra frågeställningar.

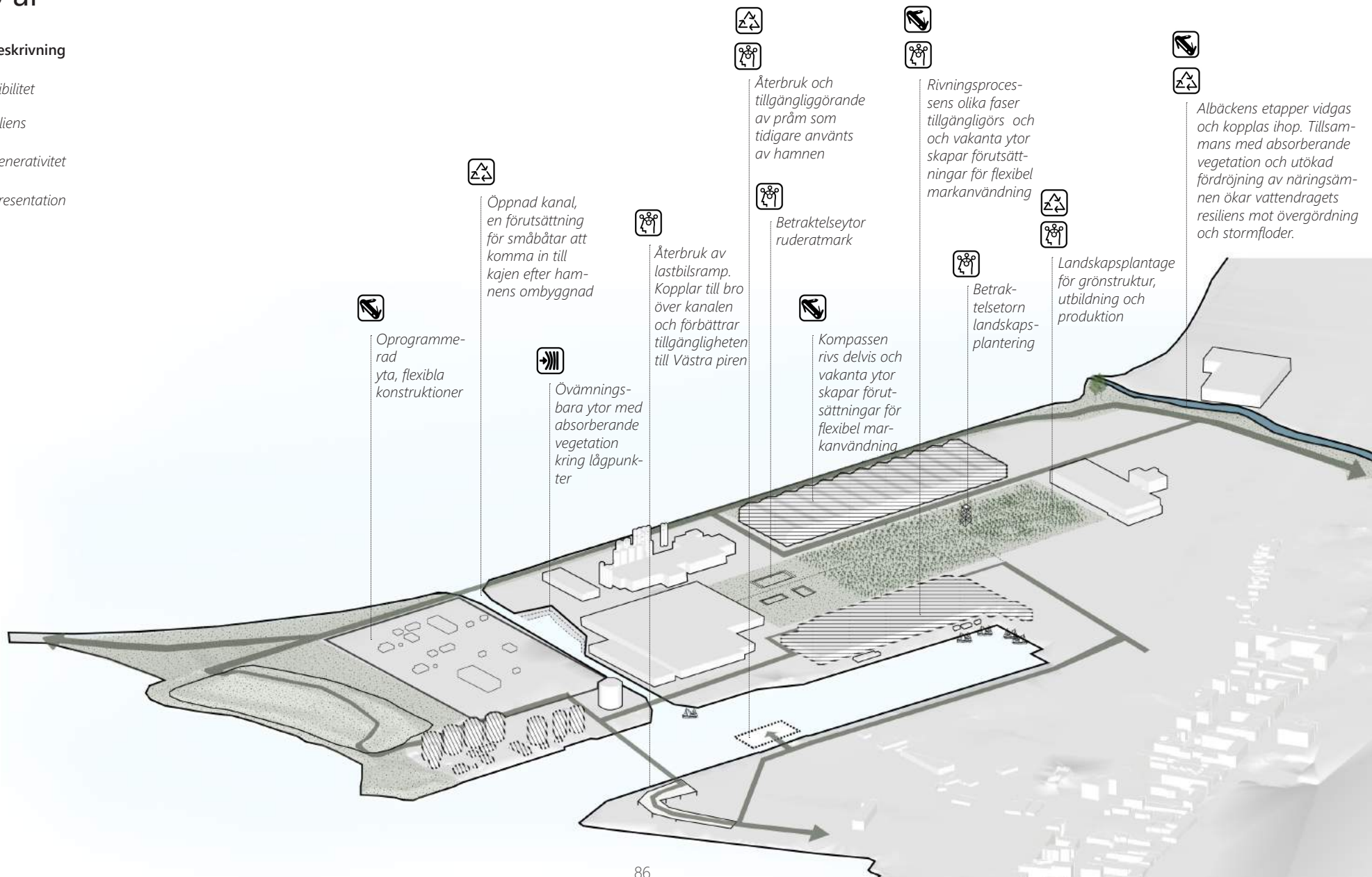
Utvecklingsförslag

Fas 1 - tillgängliggöra

5-10 år

Symbolbeskrivning

- Flexibilitet
- Resiliens
- Regenerativitet
- Representation

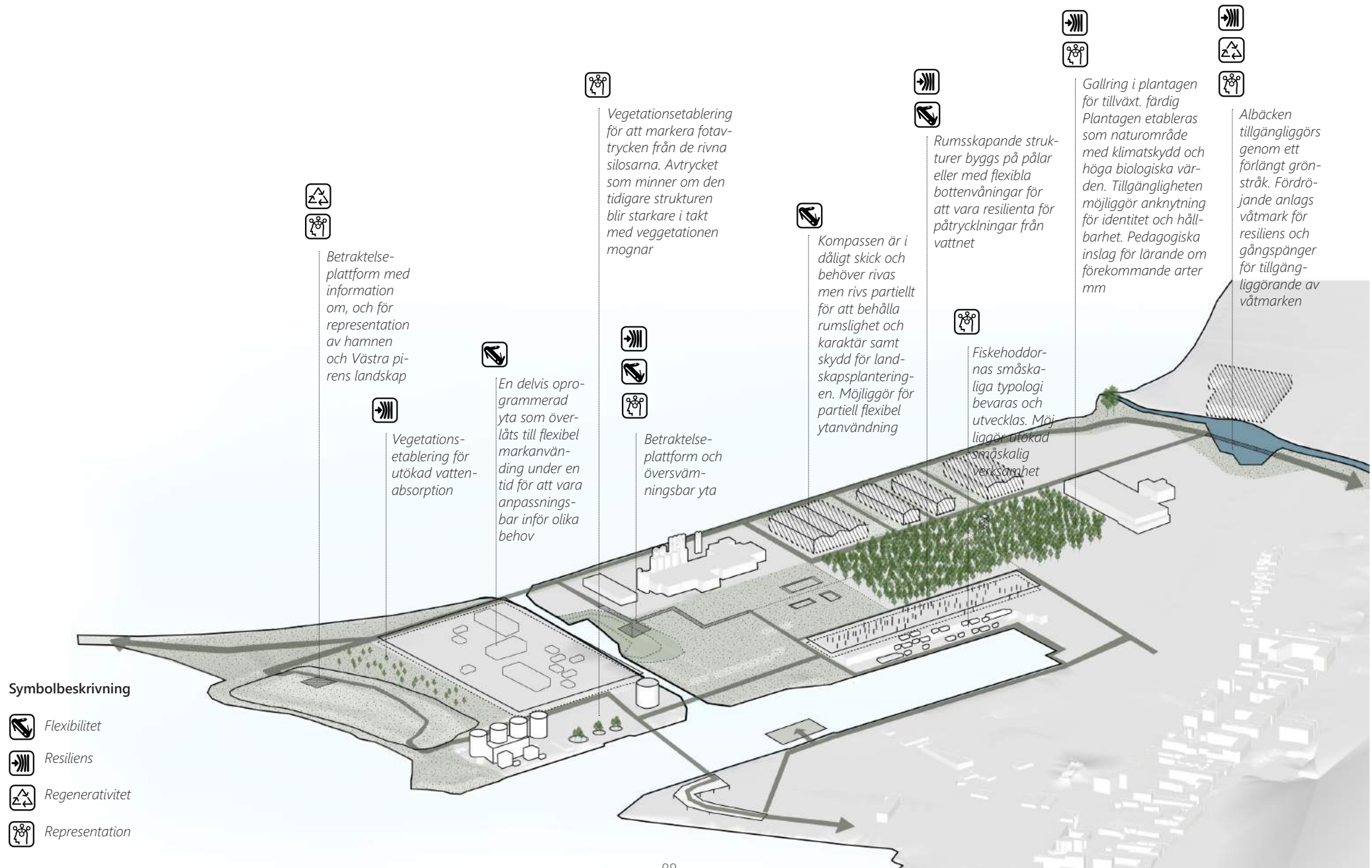
Tillgängligheten till området ökas genom att hamnbassängen överbryggs, där bordingrampens struktur återanvänds, och en kanal öppnas för småbåtstrafik till inre hamnbassängen. Kanalens placering bestäms av områdets topografi och förläggs i anslutning till en lågpunkt, kring vilken en översvämningsbar yta som bidrar till resiliens och som vid normalt vattenstånd erbjuder sittplatser i gradänger i anslutning till kanalen.

Byggda strukturer bevaras initialt för att inte utradera den rumslighet som finns på plats, och för att skydda området mot starka vindar. Storskalig grönstruktur etableras i form av landskappsplantering i skydd av den byggda strukturen i mitten av området, med angränsande ruderatmark med betraktelseytor för att framhäva dess värde och funktioner.

Albäckens uppbrutna etapper kopplas ihop vilket ökar vattendragets kapacitet att hantera vattenmassor och fördröja näringstillförsel från jordbruksmarken.

Hårdgjord yta som tidigare utgjort trailerparkering bevaras för flexibel användning i form av tillfälliga installationer och evenemang bundet till säsong.

Fas 2 - aktivera 20 år

Sista gallringen av landskapsplanteringen har nu gjorts och grönområdet har fått en förhållandevis mogen karaktär vilket lockar till ökad användning. Till grönområdet adderas pedagogiska inslag om förekommande arter, inspirerat av den nu till delar exploaterade Albäcksskogeens pedagogiska karaktär. Vissa brynararter tillåts etablera sig i ruderatytan vilket bidrar till variation i rumslighet från öppet till slutet med en flytande gräns.

Pråmen återanvänds och aktiveras genom att etablera en allmän stadsodling som utgör en samlingspunkt för lärande, kunskapsutbyte och social interaktion.

Inre hamnbasängen har fått nytt liv genom att den småskaliga typologin har utökats vilket möjliggör

för utökad småskalig verksamhet och aktivitet. I anslutning till den utökade småskaliga bebyggelsen, på platsen där lagerbyggnaden Klyvaren var placerad, förbereds för etappvis byggnation som pålas eller översvämningssäkras i bottenplan på grund av det utsatta läget.

För att koppla tillbaka till områdets forna typologi, etableras vegetation i "fotavtrycken" från några av de silor som tidigare stått på platsen, som monument över den tidigare strukturen. Dessa ger ett starkare intryck i takt med att vegetationen mognar.

Sektioner av kompassen har plockats ner med hänsyn till strukturens skick. Den partiella demonteringen sker i syfte att skydda mot vind tills

landskapsplanteringen blivit grövre och möjliggör flexibel användning i de rum som skapas mellan konstruktionerna.

Våtmark har även anlagts i anslutning till Albäcken i syfte att ytterligare höja bäckens förmåga att hantera stora vattenmassor och fördröja näringsämnen och som även tillför en för staden underrepresenterad biotop.

Fas 3 - funktionsomvandla 50 år

Symbolbeskrivning

- Flexibilitet
- Resiliens
- Regenerativitet
- Representation

Funktionsväxling.
Byggnadsstruktur
inspirerad av
hamnområdets
forna typologi.
En ny utställnings-
och utbildnings-
byggnad där
strukturen från
silosarna åter-
används i en ny
byggnation

Den solitära
silon har res-
taurerats och
aktiveras som
tillgängligt
landmärke och
ny utsiktspunkt

Pråmen har utvecklats till ett forum för kunskapsförmedling för produktion i landskapet. Undervattensodling i bassängen runt omkring runt

Kompassens gamla struktur återfinns i nya regenerativa energibyggnader och offentliga växthus förslagsvis för palmer

Nyuppkomna oprogrammerade hårdgjorda ytor sparas för möjliggörande av flexibel ytanvändning

Albäckens utlopp som delta med hög biologisk mångfald, integrerad och synliggjord i stadsmiljön

Nya vindkraftverk likt de befintliga i hamnen utnyttjar vindens kraft i det utsatta läget i ytterkant för att skapa regenerativ energi till Västra piren

Platsspecifika objekt för bevarande eller återanvändning

Utvalda objekt bevaras eller återskapas i ny form och med nya funktioner men tydligt inspirerade av gamla strukturer som återfunnits under tiden då området var aktivt som industrihamn

Spannmålstråg

Oljesilo

Pollare

Betongblock

Belysningskonstruktioner

Våtmarksområdet kring albäcken har utökats ytterligare och utgör nu ett deltaligt landskap med hög kapacitet att hantera stora vattenmassor och fördröja näringsämnen. Området utgör en viktig biotop för biologisk mångfald i staden. Spänger ovanpå våtmarken tillgängliggör området för allmänheten.

Grönområdet har nu nått en mogen karaktär och den tidigare karga och vindutsatta platsen har nu fått inslag av ett behagligare mikroklimat. Beståndet har nu god förmåga att binda partiklar och koldioxid och utgör tillsammans med Albäcksdeltat en viktig och välbesökt del av Trelleborgs grönstruktur.

Det attraktiva läget mellan centrum och havet, i nära anslutning till ett av stadens stora grönområden skapar goda möjligheter för representativ verksamhet i form av till exempel kunskapscenter. Vi föreslår en placering i anslutning till västra pirens norra entré då denna del nås lättast från stadens centrala delar. Byggnadsstruktur i modern tappning inspirerad av hamnområdets forna typologi minner om områdets historia. Eventuell ytterligare byggnation pålas eller översvämningssäkras i bottenplan i utsatta lägen för att säkra för höjda havsnivåer och stormfloder.

Originalsilo har bevarats som landmärke, och tillgängliggjorts som utsiktpunkt över den nya stadsdelen och livet kring den inre hamnbassängen. Kompassens struktur har bevarats, om än byggnaderna i sig själva är ett minne blott. Till exempel kan man överväga att här ha palmhus och andra varianter av offentliga inomhusrum. Kanske kan kommunen ha en deponiodling här som allmänheten kan ta del av?

Utvärdering av transformationsparadigmer

Genom att utvärdera förslagets olika faser utifrån de fyra olika transformationsparadigmerna kan vi lära oss om vårt synsätt på vår samtid, historia och på vår framtid. Västra piren är en plats med en mängd olika historiska och samtida funktioner och har gett oss inspiration till en rad komplexa transformationsförslag. Utvecklingsförslagets olika faser har inneburit ett förhållningssätt till transformation som tangerar alla fyra tidigare nämnda paradigmer.

Difference transformation innebär som tidigare nämnt att göra tillägg i ett befintligt landskap för att tydligt kontrastera mot och monumentaliserar den befintliga strukturen. Ett exempel på detta är att bygga spänger och betraktelseplattformar för att beskåda ruderatmarken och omgivningen. Med det moderna inslaget ovanpå den befintliga

ruderatmarken tydliggörs kontrasten mellan befintligt och nytt samtidigt som miljön tillgängliggörs och förhoppningsvis får ett ökat betraktelsevärde för besökaren.

I utvecklingsfas 2 ligger fokus på att ge nytt liv åt historiska strukturer. Att inspireras av en tidigare struktur och framhäva den genom att skapa en ny funktion eller ett annat sammanhang är en del i *continuity transformation* och det är det vi gör när vi till exempel planterar träd i "fotavtrycken" från gamla silor eller skapar en utbildnings- och odlingsplattform på den gamla prämen.

Den största skillnaden mellan *continuity transformation* och *cultivation transformation* ligger i att i den senare paradigmen är resultatet eller "målet" obestämt. De platser vi valt ut som

lämpliga att lämna oprogrammerade för tillfälliga strukturer, som den gamla uppställningsplatsen för lastbilar, kan ses som en del av en ostyrd transformation där lokalisering av platsen skett genom inspiration från tidigare strukturer samt platsens förutsättningar.

Slutligen tangerar vi genom att restaurera och förbättra Albäckens resiliens mot näringsämnen och översvämningar den sista paradigmen *optimisation transformation*. Att optimera en funktion hos ett befintligt element oberoende av platsens historik och vid vilken historisk tidpunkt elementet hade optimerad funktion är ett stark ställningstagande för ett syfte som inte är möjligt att placera på en tidslinje.

Slutord

Hur kan temat **Productive Cities** omsättas till ett koncept för hållbar utveckling, utifrån ett landskapsperspektiv i en platsspecifik kontext?

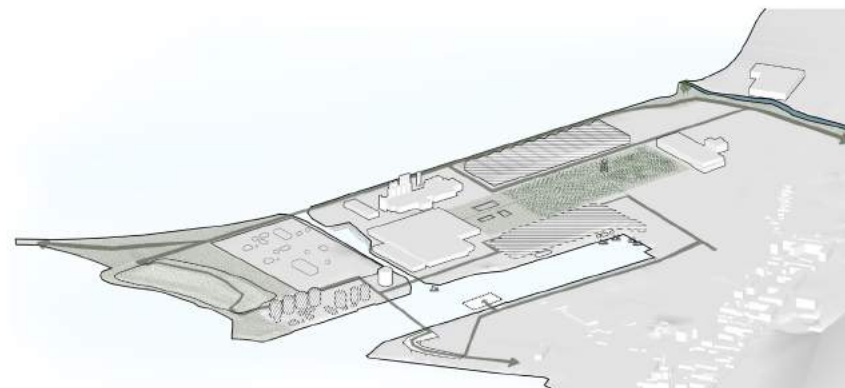
När vi började titta på Productive City så insåg vi snart att definitionen spretade och var allt för vag för att i sig självt kunna utgöra ett koncept för hållbar utveckling. Vi frågade oss också om de varianter vi fann verkligen kunde betraktas som koncept för hållbarhet, då de tenderade att fokusera på en aspekt av hållbarhet och inte uppvisade den holistiska syn på hållbarhet som förespråkas i tex. Agenda 2030.

Vi försökte på alla sätt att formulera ett koncept för hållbar stadsutveckling som inte gick emot det holistiska perspektivet, och tyckte tillslut att vi lyckades ganska bra. Ett av de ramverken vi

satte upp för vårt arbete var trots allt att vi skulle definiera ett koncept för hållbar stadsutveckling utifrån vår profession som landskapsarkitekter. Även om vårt koncept Det produktiva landskapet har ett tydligt fokus på ekologiska och sociala aspekter av hållbar stadsutveckling så lämnar de olika aspekterna av konceptet utrymme för den ekonomiska grenen, så länge kompetensen finns att ta hänsyn till ekonomiska processer.

På vilket sätt kan produktivt landskap bidra till Trelleborgs vision om utveckling?

Trelleborgs kommun uttrycker en vision om en hållbar stad, men samtidigt brister deras fördjupade översiktsplan i den holistiska synen, som anses som central för att uppnå hållbarhet, då de lägger tonvikten på ekonomiska och

tillväxtfokuserade incitament även i frågor som rör sociala och ekologiska aspekter. Vi lämnar utrymme för att det kan handla om ett sätt att sälja in insatserna på politisk nivå, men förhåller oss ändå kritiska till detta då vi anser att det riskerar att undergräva de ekologiska och sociala värdenas position och bidra till att rubba det jämlika förhållande mellan mänsklig aktivitet och naturliga processer som ett holistiskt perspektiv på hållbarhet förespråkar.

Vår uppfattning är att ekologiska och sociala värden kan vara svåra att greppa, mäta och beräkna i relation till ekonomiska. Att se landskapets värden som olika former av produktivitet har potential att överbrygga skillnader i hur vi ser på och utvärderar sociala, ekologiska och ekonomiska värden. Detta kan bidra till en mer slagkraftig

argumentation kring sociala och ekologiska värden, utan att för den skull behöva värdera dem i de ekonomiska värdenas valuta.

Hur kan transformation som metod bidra till att Västra Piren utvecklas till ett produktivt landskap med stärkt lokal identitet?

Trelleborgs kommun ger uttryck för att vilja stärka sin identitet som kuststad, och Hamnstad möter Kuststad betraktas som en av de viktigaste identitetsbärarna (som de kallar sina målbilder). De förmedlar dock bilden av att vilja förändra sin identitet, från hamnstad till kuststad, istället för att bygga vidare på och utveckla sin etablerade identitet så att den går i båda riktningarna, så som formuleringen av målet lyder.

Som framgår av kommunens kulturmiljöplan som presenteras i den Fördjupade Översiktsplanen så betraktar de ingen del av det gamla hamnområdet som en bevaransvärd miljö i utvecklingen av staden. Postindustriella områden kan anses vara en hotad kulturmiljö, då de tillhör vår moderna historia och ännu inte uppnått en självklar status som bevaransvärd. Vi ser att teorierna om transformation av postindustriella landskap kan bidra till en syn på dessa områden som gör att man kan uppmärksamma processen medan den pågår, och besitter därmed potential att förhindra att vi i utvecklingen av våra städer totalt förbiser och skriver över en central del i vår moderna historia. Vi anser att man kan dra paralleller mellan postindustriella landskap och den äldre arkitektur som skövlades i många städer under slutet av 60-talet, då den ansågs ful och utdaterad, till fördel för modernismen som då var de rådande idealen.

Vi se en möjlighet att transformation som metod för implementeringen av konceptet Det produktiva landskapet kan bidra till att respektera områdets inneboende identitet i utvecklingsprocessen, vilket kan bidra till att stärka områdets karaktär och bevara den lokala förankringen i den stora förändringen som sker i såväl funktion som rumslighet.

Att börja i den teoretiska änden för att sedan landa i principer för hur en hållbar stadsutveckling skulle kunna se ut på platsen var både ovant, svårt och lärorikt för oss. Vi är båda vana vid att låta landskapsanalysen och behoven styra litteraturen och inte tvärt om. Att börja i litteraturen var en fördel i fråga om att arbeta fram koncept och principer, men för ett förslag på mer detaljerad nivå hade nog de platsspecifika förutsättningarna

och behoven fått ta mer plats än litteraturen.

Vi har endast gjort kvalitativa analyser, varav de flesta baserar sig på platsbesök och kommunens underlag.

I fråga om att kartlägga immateriella aspekter hade kvantitativa analyser varit att föredra, då immateriella värden ofta är av subjektiv karaktär och därmed är svåra att fånga och kartlägga.

De data som upplevelseanalysen Spatial and experiential thinking genererar är delvis av väldigt subjektiv karaktär, vilket det är viktigt att vara medveten om när man drar slutsatser från analysen. Data i form av tex. ljusförhållanden, rumslighet och vindstyrka blir mer tillförlitliga än data om dofter, upplevt tempo och känsla av välbehag.

Fortsatta studier

Kommunen uttrycker sig positivt kring förutsättningarna för produktion av förnyelsebar energiproduktion i Trelleborg, och att studera vilka typer av regenerativ energiproduktion som har potential att införlivas på Västra piren är intressant att utreda vidare. Detsamma gäller för i vilken omfattning restaurering av våtmarker kan användas för att höja områdets resiliens.

En marknadsundersökning för att kartlägga behovet av- och intresset för ytor och lokaler bland företag, verksamheter och föreningar skulle vara av yttersta intresse i utvecklingen av området. En väl utarbetad plan för detta skulle kunna bidra till lokalt engagemang på platsen, bidra till regenerativa produktionskedjor samt representera och stärka den ekonomiska grenen av konceptet.

Att implementera den här typen av koncept ställer stora krav på samverkan mellan olika intressenter och entreprenörer och att låta platsen utvecklas dynamiskt ställer i sin tur krav på god uppföljning av de olika insatserna. Detta kan innebära att särskilda rutiner för planering, genomförande och uppföljning kan behöva tas fram på kommunal nivå, för att nå ett lyckat resultat.

Källförteckning

Agenda 2030 delegationen (u.å) Frågor och svar Tillgänglig:

<https://agenda2030delegationen.se/agenda-2030/fragor-svar/#vad-betyder-det-att-malen-ar-integrerade-och-odelbara> [2018-02-24]

Bayulken, B. (2016) Toward a Theory of Successful Eco-Town Development: An integrative approach to characterizing and applying key 'success factors'. Erasmus University, Rotterdam.

Beatley, T. (2000) Green Urbanism, Learning from European Cities. Island Press. Washington D.C

Bellander, G. (2002) Blandstaden - ett planeringskoncept för en hållbar utveckling? Boverket. <https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2005/blandstaden.pdf> (Hämtad 2018-02-23)

Bergevoet, T. Tuilj, M. (2016) The Flexible City - Sustainable Solutions for a Europe in Transition. Nai010 Publishers, Rotterdam.

Bertels, I. (2018) Building Brussels. Brussels city builders and the production of space, 1794-2015. Cosmopolis Center for Urban Research. Tillgänglig: <http://www.cosmopolis.be/research/building-brussels-brussels-city-builders-and-production-space-1794-2015> [2018-01-26]

Boverket, Riksantikvarieämbetet, Formas, Arkitekturmuseet (2011) Slutrapport av regeringsuppdraget till miljö- och kulturmyndigheter om samverkan för att främja en hållbar stadsutveckling, Elektronisk publikation, Boverket, Ku2009/1620/KV, Tillgänglig: https://www.boverket.se/contentassets/5c983ab67c7e46f997853b80215ea016/rapp2011_13.pdf [2018-04-17]

Braae, E. (2015) Beauty Redeemed - Recycling Post-Industrial Landscapes. Birkhauser.

Christensson, M. (2015) Sinnesupplevelse i landskapsarkitekturens teori och praktik, Sveriges Lantbruksuniversitet, s.44-45 Tillgänglig: <https://stud.epsilon.slu.se/8067/> [2018-01-18]

Corner, J. (1992) Representation and landscape. Swaffield, S. (red.). Theory of Landscape Architecture. University of Pennsylvania Press:Pennsylvania, s.144-165

Council of Europe. (2008) European Landscape Convention. Strasbourg.

De Jong, M. Joss, S. Schraven, D. Zhan, C. Weijnen, M. (2015) Sustainable-Smart- Resilient-Low Carbon-Eco-Knowledge Cities; Making sense of a multitude of concepts promoting sustainable urbanization. Journal of Cleaner Production , 4 februari

Diedrich, L. (2013) Translating Harbourscapes. Site specific design approaches in contemporary european harbour transformation. Doktorsavhandling, Department of Geosciences and Natural Resource Management, University of copenhagen, Frederiksberg,

Elmqvist T., Barnett G., Wilkinson C. (2014) Exploring urban sustainability and resilience, Pearson J. L., Newton W. P., Roberts P. (red) Resilient Sustainable Cities - A Future CPI Group:Croydon, s.19-28

European Europe (2017) Productive Cities, European 14 Theme. European. Tillgänglig: https://issuu.com/europeurope/docs/plaquette_en_test6/4?ff=true&e=22627789/3356370 [2018-02-23]

Forsyth, R. D., van Vugt, M., Schlein, G., Story, A.P, (2015) Identity and Sustainability: Localized sense of community increases environmental engagement, Analyses of Social Issues and Public Policy, Vol.00, No. 0, pp. 1-20

García-Martín M., Plieninger T., Bieling C. (2018) Dimensions of Landscape Stewardship across Europe: Landscape Values, Place Attachment, Awareness, and Personal Responsibility MDPI, Basel, Switzerland. Tillgänglig: <http://www.mdpi.com/2071-1050/10/1/263/htm> [2018-05-09]

Girardet, H. (2015) Creating Regenerative Cities. Routledge, New York.

Haggard B., Mang P., Reed B. (u.å) Regenerative Development. Revitalization. Tillgänglig: <http://www.integrativedesign.net/images/regenerativeDevelopment.pdf> [2018-05-09]

Kelly, J-F, Mares, P., Harrison, C., O'Toole, M., Oberklaid, M., Hunter, J. (2012) Productive Cities - Opportunity in a Changing Economy, Grattan Institute.

Kommunledningsförvaltningen Trelleborgs kommun. (2018) Klimatanpassningsplan för Trelleborgs Kommun 2018 - Remissversion, Trelleborgs kommun. Tillgänglig: <https://meetingsplus.trelleborg.se/welcome-sv/namnder-styrelser/socialnamnden/socialnamnden-2018-03-01/agenda/klimatanpassningsplanremissversionsh20180103pdf?downloadMode=open> [2018-04-29]

Kommunledningsförvaltningen Trelleborgs kommun. (2016) Framework for the European Seaside Town competition programme. Trelleborgs kommun. Tillgänglig: <https://issuu.com/06487/docs/se-trelleborg-t> [2018-04-19]

Kommunstyrelsen Trelleborgs kommun. (2014) Fördjupning av översiktsplanen för Trelleborgs Stad 2025. Trelleborgs kommun. Tillgänglig: https://www.trelleborg.se/globalassets/files/kommunledningsforvaltningen/kommunledningskontoret/filer/kommunstyrelsen/protokoll/2014/2014-05-07/108_antagandehandlingfoptrelleborg2025_v2_.pdf [2017-10-23]

Loures, L. (2008) Industrial Heritage: the past in the future of the city. University of Algarve

Mang, P., Reed, B. (2013) Regenerative Development and Design, Loftness, V., Haase, D. (red) Sustainable Built Environments. New York:Springer, NY, kapitel 303

Nassauer, J. (1995) Messy ecosystems orderly frames. Swaffield S. (red) Theory in Landscape Architecture University of Pennsylvania Press:Pennsylvania s.196-206

Naturvårdsverket (2010) Arbetssätt för biologisk mångfald och andra värden i ett landskapsperspektiv, Elektronisk publikation, Naturvårdsverket, Rapport 6342, Tillgänglig: <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/978-91-620-6342-9.pdf> [2018-04-16]

Pinderhughes, R. (2004) Alternative Urban Features. Oxford: Rowman & Littlefield Publishers, Inc

Szántó, C. (2010) A graphical analysis of Versailles garden promenades, Journal of landscape architecture, spring issue: s.52-59

Svenska FN-förbundet (2017) Agenda 2030 - Globala mål för hållbar utveckling. Tillgänglig: <https://fn.se/vi-gor/vi-utbildar-och-informerar/fn-info/vad-gor-fn-2/fns-arbete-for-utveckling-och-fattigdomsbekampning/agenda-2030-globala-mal-for-hallbar-utveckling/> [2018-02-10]

Thayer, R. (1994) Three Dimensions of Meaning, Swaffield, S. (red). Theory of Landscape Architecture. University of Pennsylvania Press:Pennsylvania, s.104-108

Thayer, R. (1994) Gray World Green Heart. Technology, Nature and the Sustainable Landscape. Wiley, New York.

Thompson Ward, C. (2002) Urban open space in the 21st century. Edinburgh College of Art, Heriot-Watt University. Edinburgh.

Trelleborgs kommun (u.å) Miljömål
Tillgänglig: <https://trelleborg.se/sv/bygga-bo-miljo/klimatforandringar-och-miljo/miljomal/>

Trelleborgs kommun (2013) Hus med historia Tillgänglig: <https://www.trelleborg.se/sv/kommun-politik/kommunfakta/trelleborgs-historia/hus-med-historia/> [2018-05-08]

Trelleborgs kommun (2016) Kuststad 2025 Tillgänglig: <https://trelleborg.se/sv/bygga-bo-miljo/kommunens-planarbete/stadsbyggnadsprojekt/pagaende-projekt/kuststad-2025/> [2018-04-09]

Trelleborgs kommun (2017) Frågor och svar om Kuststad 2025 Tillgänglig: <https://trelleborg.se/sv/bygga-bo-miljo/kommunens-planarbete/stadsbyggnadsprojekt/pagaende-projekt/kuststad-2025/om-projektet/fragor-och-svar-om-kuststad-2025/> [2018-04-09]

UNDP (u.å) Milleniemålen är världens löfte till de fattiga Tillgänglig: <http://www.millenniemalen.nu/malen-2/> [2018-02-26]

UNDP(u.å) Globala målen Tillgänglig: <http://www.globalamalen.se/om-globala-malen/> [2018-05-08]

UNDP (u.å) Mål 11: Hållbara städer och samhällen Tillgänglig: <http://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-11-hallbara-stader-och-samhallen/> [2018-05-07]

UNDP (2014) 7. Säkra en hållbar utveckling Tillgänglig: <http://www.millenniemalen.nu/sakra-en-miljomassigt-hallbar-utveckling/> [2018-02-26]

UNDP (2015) Frågor och svar Tillgänglig: <http://www.globalamalen.se/fragor-svar/> [2018-02-10]

UNISDR United Nations International Strategy for Disaster Reduction (2009) Terminology on Disaster Risk Reduction, Geneva

United Nations (u.å) About Agenda 21. Sustainable development knowledge platform. Tillgänglig: <https://sustainabledevelopment.un.org/outcomedocuments/agenda21#> [2018-02-10]

United Nations (1992) Agenda 21. Sustainable development knowledge platform. Tillgänglig: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf> [2018-02-09]

Viljoen, A., Bohn, K. (2014) Second Nature Urban Agriculture - Designing Productive Cities. Oxon: Routledge.

Wheeler, M, Stephen. (2004) Planning for sustainability; creating livable equitable and ecological communities

White, M (2010) The Productive Surface. White, M., Przybylski, M (red.) Bracket - On Farming - Almanac 1. Actar, s. 99-104.

World Commission on Environment and Development (1987) Our Common Future. UN Documents
Tillgänglig: <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf> [2018-02-07]

Muntliga källor

Annika Hansson, Miljöstrateg på Trelleborgs kommun, 2018, telefonsamtal, 20 februari.
Vi stämde möte med Annika över telefon eftersom vi inte kunde hitta en tid för att träffas personligen. Huvudteman för samtalet var hur Trelleborgs kommun arbetar med hållbarhetsfrågor och hållbar stadsbyggnad. 2018-02-20

Jim Leveau, Säkerhetschef på Trelleborgs Hamn AB, 2018, guidad rundtur, 22 februari. Vi bestämde träff med Jim för att få komma in på den delen av området som inte är tillgängligt för allmänheten. Huvudtemat för rundturen var flytten av hamnverksamheten, förhöra oss om förutsättningarna på Västra Piren och dokumentera området i foto. 2018-02-22

Figur 1-2, Bergsjö, A, Jakobsson, A (U.Å)